

MARCZIUS TIZENÖTÖDIKE

A magyar szabadság és demokrácia történeti és kulturális folyóirata

Alapítva 2010. október 11-én

2024/7-8 szám

Tartalom

Villám

- [Nemcsak az érdekek s érdekellentétek tették](#)

Emlékezet

- [Karinthy Frigyes: Lelki fényűzés: gondolat](#)
- [Montesquieu: Perzsa levelek](#)
- [Ballai László: A meg nem gondolt gondolat IV.](#)
- [Dull Ernő: A *nemzeti* pártpropaganda időszerű feladatai](#)
- [Földeák Iván: Füstölgés – lesz-e lángja?](#)
- [Nándi Mihály: Tisza](#)

Déliab

- [Karinthy Frigyes: Egy pogány lélek megtérése](#)
- [Ballai László: Nép Kelete](#)
- [Jahoda Sándor: A puccskirály](#)
- [Jahoda Sándor: Tetkóim története](#)
- [Udvarhelyi András: Kultúrbotrány Gyulán](#)
- [Bakó Endre: Köszöntők és bosszantók](#)
- [Udvarhelyi András: Egy jó ember, tiszta szándékkal III.](#)
- [Köves István: Egy mondat a járdaszélről](#)
- [Köves István: Juss](#)
- [Deák Mór: Permanens](#)
- [Deák Mór: Amazóniai fa dala](#)
- [Lukáts János: Borostyán bogárral](#)

Húrok

- [Nándi Mihály: Wermacht-kisangyalom](#)
- [Dull Ernő: 1956-ban](#)
- [Ballai László: Örömóda](#)

Villám

Nemcsak az érdekek s érdekellentétek tették

„Nemcsak az érdekek s érdekellentétek tették üldözni való lelki fényűzéssé a gondolatot, hanem a hozzáértők hiánya, akik olyankor se jelentkeztek, mikor a Gondolat éppen azt fedezte fel, hogy a hatalom *tulajdon érdeke ellen cselekszik*.

Kontárok és dilettánsok kezére kerültünk, baloldali és jobboldali gondolkodók egyformán nem hagytak dolgozni, nem adtak módot rá, hogy megkeressük az igazságot: így lettünk, lelkiismeretünk törvényszéke előtt is, jobboldali és baloldali latorrá.”

Karinthy Frigyes

Emlékezet

Karinthy Frigyes: Lelki fényűzés: gondolat

Német sajtótörvény és egyébek

Külön gyászos tréfa, hogy az új német sajtótörvény szövege, ez a nyugtalanító – s nemcsak önzetlenül a német kartársak miatt, de a ragadós, rossz példa félelmében mindannyiunkat is aggasztó alkotmány, éppen október hatodikán, a szabadságért vértanúhalált szenvedett aradi tábornokok ünnepén jelent meg a magyar lapokban. A szövegben előfordul ugyan a szabadság szó, sőt nagyon is sűrűn szerepel, de nincs egészen úgy, ahogy forradalmi művekben szokott (holott az új német rendszer, jobb szó híján, forradalminak nevezi magát), hanem inkább úgy, ahogy fogházakban és kaszárnyákban beszélnek róla a felettes hatóságok.

*

Gyászos egybeesés, mondom, s éppen mert gyászos ünnep is: s az újságíró számára csábító alkalom volna vértanúk tetemére hívni a szabadság újdonsült gyilkosait. Meg is történt, annyi hévvel és eréllyel, amennyire a rossz gazdasági viszonyoktól elgyöngült *ci-devant* szellemi arisztokráciánktól tellett, s egy kitűnő bajtársamat meg kell dicsérnem a szép hasonlatért, mely szerint a német máglya ezúttal az ólombetűt olvasztotta el, hogy fülébe öntse a gúzsba kötött közvéleménynek. De indulatokon és hasonlatokon túl az egészséges emberi értelem, ahogy egyszerűen, a maga törvényei szerint, működni kezd, hogy a beledobott nyersanyagot vagy megeméssze vagy ha nem lehet, kidobja magából, produkál néhány egyszerű kérdést is (ezek a kérdések játsszák a külvilág eseményeivel szemben azt a szerepet, amit a gyomor emésztőnedvei), s ezek a kérdések, függetlenül politikai pártállásoktól, jobbról és balról egyforma kíváncsisággal várják a feleletet.

*

A német sajtótörvény s különösen a Göbbels-féle hozzáfűzött nyilatkozat megállapítja, hogy a korlátlan sajtószabadság lehetővé tette a legveszedelmesebb téveszmék terjesztését. Ez kétségtelenül lehetséges, miután a szabadság fogalmához tartozik, hogy jó és rossz egyformán nyilatkozhat meg keretei közt (bocsánat a paradoxonért, amivel a „szabadság” és a „keret” fogalmakat összekapcsoltam, nem véletlenül történt). A szabadságnak ugyanis éppen az ad értelmet, hogy jót és rosszat egyformán érvényesülni hagy, oly célból, hogy módot nyújtson választani a kettő között. A szabadságésszmények s a belőlük megszületett szabadságjogok annak idején abból a feltevésből indultak ki, hogy állam és polgárok, *felnott* egyének *szövetségét* (Rousseau „szerződés”-nek nevezte), nem egymást szellemi és erkölcsi kiskorúságban elmarasztaló, egymást lenéző, egymás fölött gyámkodó nevelőintézet fegyelmi rendjét fejezik ki. A szabadságnak *lényegéhez* tartozik az a nagyon mély, erkölcsi ösztönből táplálkozó princípium, hogy a rosszat, igenis, *érvényesülni kell hagyni* – a szentírás így fejezi ki ezt a princípiumot: *megbotránkozásnak lennie kell*. Hozzáteszi persze, hogy „jaj annak, aki megbotránkoztat”, de ezzel csak erősíti a tételt minden ellentmondás nélkül: nyilvánvaló ugyanis, hogy a rossz példa nélkül soha nem juthatunk el a jó cselekedet felismeréséhez. A szabad állam éppen ezért soha nem tiltotta a bűnt (semmilyen törvény nincsen arra, hogy gyilkolni, lopni, csalni *nem szabad*), csak *büntette*, s a kettő között lélektani értelemben nagyon finom, nagyon mély, döntő különbség lappang.

Más itt a kérdés, igen tisztelt Göbbels barátom, s te is, megsebzett oroszánként üvöltő képviselője a sajtószabadságnak. Hogy az az átkozott liberalizmus nem lehetett olyan nagy szerencsétlenség a világra nézve, mint ahogy nem lehet külön szerencsétlenség egyik pártnak szempontjából se a mindenkire egyformán érvényes *kártyaszabály*, amit épeszű játékos soha nem tett még felelőssé a *kártyajárás* miatt: azt abból is láthatjátok, hogy liberalizmus nélkül soha nem lett volna módokban eszméiteket olyan energiával „propagálni” (ti így nevezitek a sajtószabadságot, mikor nektek kell), hogy most, íme, módokban van diktálni a feltételeket. De

jól vigyázzunk: ezt a **kártyajárásnak** köszönhetitek, s a kártyajárást mégiscsak a **kártyaszabály** tette lehetővé. A szerencse nektek kedvezett, de nem gondoljátok, hogy veszedelmes dolog pénz és hatalom birtokában a **szabályt** is megtámadni, kedvezőbbé tenni a magatok számára; istenítéletté alakítani át a nemes és egyenlő párbajfeltételeket? Fordulhat a lap, s akkor nagyon keserves lesz ám a magatok által faragott kalodában, újra harcba szállni a kényelmesen terpeszkedő diktátor ellen. Magam is tudom, hogy jaj a legyőzöttek ezen a harcoló világon – de ha vesztettem a ruletten, józan és családját szerető polgár létemre, inkább szó nélkül főbe lövöm magam, mint hogy szerencsepróbáló utódaim számára olyan törvényeket követeljek, amelyek kizárják a **visszanyerés** lehetőségét.

*

De ez csak afféle „játék a szavakkal”, ahogy Shaw Bernát legújabb könyvéről (**Politikai bolondokháza Amerikában**) szóló beszámolójában nevezi a **Pesti Napló** kitűnő tudósítója az öregúr tökéletesen világos, kristálytisza és abszolút helyes következtetéseit. (Hát hiszen igaz, végeredményben Arkhimédész tétele is csak játék a szavakkal, nemhiába alakult ki a kádban való pancsolás közben.) Mihelyt tényleges állapotokról van szó, Göbbels úr is fején találja a szöveget, amikor virágnyelven azt ajánlja a legyőzötteknek, hogy pár centiméterrel a fejük fölött keressék ezt a szöveget, s akasszák fel rá magukat. Amit az újságíróról beszél, akit "szeretne látni", hogy szerkesztője és kiadója érdeke ellen merészelne írni valamit: ezen a ponton tökéletesen igaza van. Bizony, Göbbels úr, érdekek és érdekellentétek játékszerévé vált a nemes Gondolat s az igazság keresése. De akkor legalább engedjék meg nekünk, boldogtalan elítélteknek, hogy a siralomházban azok maradjunk, akik voltunk. Teljesítsék utolsó kívánságunkat, nem olyan nagy kívánság: világosan meg akarjuk fogalmazni az utókor számára, miért jutottunk ennyire.

*

Ezért:

Megmondatott, hogy nem elég keresni az igazságot, meg is kell találni. Mi pedig azt mondjuk, megtalálni se elég – olyanok is kellenek, akik **felismerik**, hogy megtaláltuk.

Mit ért volna Newton és Volta és Mendel megtalált igazsága egy kellőképpen előkészített művelt környezet nélkül, mely alkalmas volt rá, hogy a lángész tanítását megértse és közhírré tegye? Mit ért Krisztus tanítása Kajafás előtt, Szent Pál védőbeszéde nélkül?

*

És ezért:

Nemcsak az érdekek s érdekellentétek tették üldözni való lelki fényűzéssé a gondolatot, hanem a **bozzáértok** hiánya, akik olyankor se jelentkeztek, mikor a Gondolat éppen azt fedezte fel, hogy a hatalom **tulajdon érdeke ellen cselekszik**.

Kontárok és dilettánsok kezére kerültünk, baloldali és jobboldali gondolkodók egyformán nem hagytak dolgozni, nem adtak módot rá, hogy megkeressük az igazságot: így lettünk, lelkiismeretünk törvényszéke előtt is, jobboldali és baloldali latorrá.

Széklábat kellett faragnunk, mikor a művész gyötrelmében, hajlandók lettünk volna már akár elnyomóink számára építeni fel a kristálypalotát, csak hogy alkothassunk: elnyomorodott bennünk az igazság **keresésére** kapott isteni ajándék is.

*

A munkaadó nem törődik velünk. A munkafelügyelő nem ért hozzánk, össze kell dőlni a gyárnak.

Montesquieu: Perzsa levelek

XCIV. LEVÉL

Üzbég Rédínek, Velencébe

Sosem hallottam, hogy bárki is közjogról beszélt volna anélkül, hogy föltenné a kérdést: mi a társadalom eredete; s ezt nevetségesnek találom. Ha az emberek egyáltalán nem alkotnának társadalmat, ha faképnél hagynák egymást, és menekülnének egymástól, kutatnunk kellene ennek az okát, s azt, hogy miért különülnek el; de mivel úgy születnek, hogy kapcsolat van köztük, hogy a fiú az apja mellé jön világra, s mellette is marad, a dolog egyszerű: ez a társadalom, és ezért van társadalom.

A közjog fogalmát Európában jobban ismerik, mint Ázsiában; meg kell azonban állapítanunk, hogy az uralkodók szenvedélyei, a népek türelme s az írók hízelgése valamennyi alapelvét megrontották.

Mai formájában ez a jog voltaképpen az a tudomány, amely kioktatja a fejedelmeket, milyen mértékben sérthetik meg az igazságosságot anélkül, hogy emiatt érdekeik kárt vallanának. Milyen

sötét terv, Rédi! Kérges lelkiismeretük igazolására rendszerre építeni a méltánytalanságot, és szabályokat kovácsolni, elveket formálni és következtetéseket vonni belőle!

Fölséges szultánjaink korlátlan hatalma, mely önmagán kívül nem ismer más törvényt, nem termel több szörnyűséget, mint ez a hitvány tudomány, mely uralma alá akarja hajlítani az igazságot, bármennyire is az a természete, hogy hajthatatlan.

Az ember azt hihetné, kedves Rédi, hogy két teljességgel különböző igazság van; az egyik az egyes emberek ügyeit szabályozza, s a magánjogban érvényesül; a másik a népek; között fölmerülő vitákban dönt, és a közjogban zsarnokoskodik; mintha a közjog nem maga is magánjog volna, ha nem is egy bizonyos országé, hanem az egész világé.

De majd egy másik levélben bővebben kifejttem, mit gondolok erről.

Párizsban, Dzsulhiddzsa holdjának első napján, 1716-ban.

XCV. LEVÉL

Üzbég ugyanannak

A polgárok között a bírának kell igazságot tenniük; egy népnek viszont egy másik nép irányában ugyanezt magának kell megtennie. Ebben a második fajta igazságszolgáltatásban sem lehet másféle elveket alkalmazni, mint az elsőben.

Két nép közt ritkán van szükség arra, hogy egy harmadik bíraskodjék, mert a vita tárgyai többnyire világosak és könnyen megoldhatók. Két különböző nép érdekei általában annyira különböznek egymástól, hogy aki szereti az igazságot, az könnyen megtalálja; a saját dolgában csak nem elfogult az ember.

Az egyének közt fölmerülő vitás kérdésekben már nem így áll a dolog. Mivel társadalomban élnek, érdekeik oly sokrétűek és bonyolultak, s annyira szétágazóak, hogy szükség van egy harmadikra, aki kibogozza, amit a szembenálló felek kapzsisága igyekszik minél jobban összezavarni.

Csak kétféle igazságos háború van: az egyik, amikor szembeszállunk az ellenséggel, aki megtámadott; a másik, amikor megsegítjük azt a szövetségesünket, akit megtámadtak.

Uralkodók magánvillongásaiért viselni háborút igazságtalan dolog, kivéve, ha az eset olyan súlyos, hogy megéri a fejedelem vagy a vétséget elkövető nép pusztulását. Ilyesformán egy uralkodó nem indíthat háborút azért, mert esetleg megtámadtak tőle valamilyen megtiszteltetést,

ami jár neki, vagy mert nem bántak megfelelő módon a követeivel, vagy más hasonló ok miatt; mint ahogyan egy magánember sem ölheti meg azt, aki görbe szemmel néz rá. Ennek pedig a következő az oka: mivel a hadüzenetnek az igazságszolgáltatás egyik aktusának kell lennie, a büntetésnek mindig arányban kell lennie benne az elkövetett bűnnel, mindenekelőtt tehát azt kell tisztázni, vajon halált érdemel-e, aki ellen a háborút megindítjuk. Valaki ellen háborút viselni ugyanis annyi, mint az illető halálát akarni.

A közjogi igazságszolgáltatás legsúlyosabb ténykedése a háború, minthogy elpusztíthatja az egész társadalmat.

A megtorlás ehhez képest másodrendű ténykedés; törvény – s ez alól a bíróságok sem térhettek ki soha –, hogy a vétség arányában kell kiszabni a büntetést.

Az igazságtevés harmadik fajtája: megfosztani a fejedelmet mindazon haszontól, melyet tőlünk húzhat, természetesen itt is a sérelemhez arányítva a megtorlást.

Az igazságszolgáltatás negyedik – és leggyakrabban alkalmazandó – módja az, hogy fölbontjuk a szövetséget azzal a néppel, amelyre panaszunk van. Ez megfelel a száműzetésnek, amit a polgári bíróság hozott gyakorlatba, hogy elkülönítse a bűnösöket a társadalomtól. Így amikor fölmondjuk egy fejedelem szövetségét, kirekesztjük őt társadalmunkból, úgyhogy nem tartozik többé azok közé, akik e társadalmat alkotják.

Egy uralkodót nem sérthetünk meg jobban, mint ha lemondunk szövetségéről, és nem tisztelhetünk meg jobban, mint ha szövetséget kötünk vele. Az emberek részéről se nagyobb dicsőség, se nagyobb haszon nem érheti őket, mint ha látják, hogy vannak, akik állandóan az ő fönmaradásukra ügyelnek.

Hanem a szövetségnek ahhoz, hogy valóban tartós kötelék legyen, igazságosnak kell lennie; márpedig az olyan, amelyet két nemzet egy harmadiknak az elnyomására köt, nem az, tehát büntetlenül meg is lehet sérteni.

A fejedelem becsületével és méltóságával nem fér össze, hogy zsarnokkal szövetkezzék. Egy egyiptomi uralkodó – mondják – figyelmeztette a számoszi királyt kegyetlenségére és zsarnokságára, s kérve kérte, javuljon meg; mivel nem tette meg, megüzente neki, hogy lemond barátságáról és szövetségéről.

A hódítás magában véve még egyáltalán nem jogforrás. Ha a meghódított nép fönmarad, záloga a békének és az igazságtalanság jóvátételének; ha elpusztul vagy szétszórják, a zsarnokság tanúsága.

A békeszerződés oly szent az emberek közt, mintha a jogait követelő természet szava volna. Mind törvényes, ha föltételei olyanok, hogy mindkét nép fönmaradhat; ellenkező esetben a két nép közül az, amelyiket a béke pusztulásra ítéli s megfosztja természetes védelmétől, joggal kereshet menekvést a háborúban.

Mert az emberek közt a gyöngeség és az erő fokozatos különbségeit a természet hozta ugyan létre, de sokszor ki is pótolta a gyöngeség hátrányait a kétségbeesés erejével.

Párizsban, Dzsulhiddzsa holdjának 4. napján, 1716-ban.

Ballai László: A meg nem gondolt gondolat IV.

– Csepeli György könyve kapcsán –

Azért szükséges írni és írni e cikksorozatot, mert e mai, neonemzeti kurzus a kirekesztést, az intoleranciát, a gyűlöletet, a fajgyűlöletet, az antiszemitizmust nem csupán túri, de neveli és táplálja. Jól láthatóak azok a közmédiumok és reklámfelületek birtokában végrehajtott folyamatos politikai machinációk, amelyek sikerrel tévesztik meg és atomizálják a rendszerrel egyre elégedetlenebb választók tömegeit, egyszersmind ügyesen mozgósítják az annak fenntartásához a jelenlegi keretek között elegendő kisebbséget.

„Az új autoritarianizmus jelenléte a társadalom destabilizációjának egyik legfontosabb forrása – olvassuk Csepelinél. – Az alacsony bizalmi szint lehetetlenné teszi a kapitalista rendszer működését. A demokráciaellenesség és a gazdasági nacionalizmus elriasztja a befektetőket. A xenofóbia és az agresszív nacionalizmus mind a belső, mind a nemzetközi nyugalmat fenyegeti. A szélsőjobb ideológiák hívei a kapitalizmus társadalmi és politikai rendje ellen láznak, melyet a káoszként és anarchiaként észlelnek. Olyan új rend után sóvárognak, amely egyenlőséget, igazságot és igazságosságot kínál számukra.”

A kínálat teljesítése persze lehetetlen, különösen azért, mert az esze ágában sincs Orbán Viktornak, aki a maga és a klikkje zsebébe vándoroltatta az ország erőforrásait, valamint az Európai Uniótól kapott támogatásokat, viszont ismeri a rokonlelkű történelmi elődöknél ideig-óráig bevált receptet: a társadalmi problémákat falra festett ördögökre kell hárítani. A magyar pszeudovalóságban a kommunistákra, a liberálisokra, a melegekre, a zsidókra, akik háborúpártiak, és ami még ennél is rosszabb, gyurcsányistákra. Merthogy Orbán Viktor utolsó miniszterelnöki vitáján vereséget szenvedett Gyurcsány Ferencről. Rájött tehát arra, hogyha érvekkel nem tud fölébe keveredni, akkor politikai karaktergyilkossággal iktassa ki. Huszonkét éve dolgozik ezen fáradhatatlanul, tizennégy esztendeje a teljes propagandatér birtokában – sikerrel. Immár a szociáldemokrata érzelmű korábbi szavazók közül is egyre többen mondják, hogy Gyurcsány „megosztó figura”. Helyette tehát lelkesen szavaznak egy még hübelebaláznak sem nevezhető botrányhősre, egy hálózobaitok-szellőztetőre – egy strómanra.

Bibó István a „szabadság kis köreinek” nevezte az autonóm, tette kész emberek hálózatait, amelyekben a szélsőséges politikai ideológiák nem tudnak lángra kapni. A sorsukat kezükbe venni nem tudó, sértődött emberek számára viszont kapóra jön a szélsőjobb ideológia, amely rendet és biztonságot ígér anélkül, hogy felelősséget kellene vállalniuk, vagy önállóan cselekedniük a saját sorsukért. Az új tekintélyelvűség tünetegyüttese a csoportok közötti egyenlőtlenség hirdetéséből, a korábbi autoritárius rendszerek tekintélyelvűségéből, a zárt gondolkodásból, a nemzeti felsőbbrendűségéből, az alávetett csoportok, a kisebbségek kirekesztéséből és a velük szembeni

gyűlöletkeltésből áll össze. Azt mondják, örökös miniszterelnökünk igen jól ismeri a magyar néplelket. Mégis, milyen társadalmi csoportok állnak rendelkezésére machinációihoz a szociálpszichológiai felmérések szerint?

„**Liberálisok** (22%). E csoport tagjaira jellemző, hogy gondolkodásuk nem zárt, etnikai és osztályalapon egyaránt elutasítják a csoportok közötti egyenlőtlenségeket. Egyáltalán nem jellemző rájuk a dogmatizmus. Elsődleges társadalmi identitásuknak sem inkluzív, sem exkluzív formában nem része a nemzet. Nincsenek a romákkal kapcsolatban sztereotípiáik, ezért aztán nem is távolságtartók velük, és a romák és nem romák közötti problematikus helyzeteket is elsősorban a romák integrációjával látják megoldhatónak. Elutasítják az antiszemita nézeteket.

Szelektív (osztályalapú) tekintélyelvűek (31%). A társadalmi csoportok közötti egyenlőtlenségeket osztályalapú megfontolások szerint támogatják, míg etnikai alapon elutasítják. Amennyiben a romákkal kapcsolatos sztereotípiák és távolságtartás szerint nézzük attitűdjeiket, akkor látható, hogy inkább távolságtartók, kirekesztők. Az antiszemita nézetek sem állnak távol tőlük. A tekintélyelvű szocializációval kapcsolatban inkább semleges állásponton vannak, viszont nem dogmatikusok. Nemzetfelfogásuk elsősorban inkluzív.

Tekintélyelvűek (24%). A tekintélyelvű csoport legfőbb jellemzője, hogy közel áll hozzájuk a tekintélyelvűség zárt gondolatvilága. Mind etnikai, mind osztályalapon támogatják a csoportok közötti egyenlőtlenségeket. Az intolerancia-skálán magas értékeket érnek el. Gondolkodási stílusukra a dogmatizmus jellemző. Társadalmi identitásuk legfontosabb viszonyítási pontja a nemzet. Ugyanakkor nem romaellenesek és nem antiszemiták. Tekintélyelvűségük inkább elvi, mintsem gyakorlat.

Szélsőséges tekintélyelvűek (23%) Az ő esetükben mind gondolatviláguk, mind napi gyakorlatuk szerves részét képezi a tekintélyelvűség. A különböző társadalmi csoportok között elsősorban etnikai alapon tesznek különbséget, azt vallva, hogy vannak olyanok, akik »**alacsonyabb rendűek, mint mások**«. Fő viszonyítási pontként a **nemzet** szolgál számukra, a nemzetet zárt közösségként felfogva. Az intolerancia-skálán magas értékeket érnek el. Gondolkodásuk zárt, dogmatikus. Romantikus hősként gondolnak magukra, akik megvédik a nemzetet, ha kell a cigányok kiutasításával is. A romákkal kapcsolatban negatív sztereotípiákkal élnek, s lehetőség szerint semmiféle kapcsolatba nem akarnak kerülni velük. A zsidókkal sincs ez másként, hiszen nemhogy miniszterelnöknek, de még munkatársnak sem tudnak elképzelni egy »zsidót«.

Hát ennél szebb merítési anyagot nem is álmodhatna egy diktátor. Magyarország lakosságának pusztán 22 %-a liberális gondolkozású, azok 35 %-a is a fővárosban koncentrálódik – ezért mondhatta Kósa Lajos: „már csak Budapestről kell kiirtani a liberális szellemet” [sic]. A statisztika jól mutatja, hogy míg a Fidesz konzervatív értékeket valló, keresztény pártként hirdeti magát, soraiba a szélsőségesen tekintélyelvűek zömét is felszívja, hiszen a bevallottan újfasiszta párt szavazótáborra 5 % körül mozog. Ugyancsak könnyű dolga van a propagandagépezetnek azokkal, akik számára a mindenkori tekintély az állam – vagy például a közmédia. Gyakran hangzott

el érvként a Kádár-rendszerben: „a tévében hallottam”, vagy „az újságban írták”. Sokan nem veszik észre, hogy a kedvenc hírforrásuk hangnemet váltott – így az MTV 1-es csatornája és a *Magyar Nemzet* –, vagy hangnemet váltanak maguk is.

A mérsékelten tekintélyelvűek „osztályalapú” gondolkozását megnehezíti az a körülmény, hogy már nincsenek klasszikus értelemben vett osztályok, a szociáldemokrácia mögött álló egykori munkástömegek a műszaki fejlődés következtében egyszerűen eltűntek. Egy akkora fémipari üzemcsarnokban, amelyben az 1930-as években négyezer ember munkálta meg izzadva az anyagot, ma húsz ember dolgozik. A munkásosztállyal együtt megszűntek a munkáspártok is, és ami még nagyobb baj, vége szakadt az önképzés igényéből fakadó és az emberek anyagi hozzájárulásából fenntartott közművelődésnek. Az általános műveltség csökkenése a világnézeti meggyőződés kialakításához elengedhetetlenül szükséges politikai filozófiai és történelmi ismeretek megszerzése iránti igényre is negatívan hat. Ha csökken az önérvényesítési szándék, megnő a tekintéllyel, a „gondoskodó” állammal szembeni elvárás, amely azután gondoskodik arról, hogy a választók szemében elmosódjanak a szocializmus és a nemzeti szocializmus közötti határok.

„Az átmenet veszteségeinek megsegítését célzó szociálpolitikai intézkedések nem vezettek sikerre. A vesztesek frusztrált tömege végül is 2010-ben egy olyan pártot segített abszolút hatalomra, mely nyíltan ellenezte a liberális demokrácia és a piacgazdaság elveit. A 2010-ben hatalomra jutott kormány meghallotta az új tekintélyelvűség hangját, mely rendet, a többség uralmát a kisebbség felett, az idegen befolyás korlátozását biztosító erős nemzeti államot követelt. A kormány szabadságharcos szerepben pózolván úgy tett, mintha a nemzeti érdekeket az IMF és EU ellenében védte volna.

Az államszocializmus etatista, xenofób és nacionalista öröksége különösen erősen élt azokban, akik a piacgazdaságra való átmenet folytán elvesztették létbiztonságukat. A létbiztonság elvesztése ezeket az embereket egyszer és mindenkorra kiábrándította a kapitalizmusból. A demokratikus szabadságjogok visszanyerése nem kárpótolta őket a létbiztonság elvesztéséért.

Magyarország Alaptörvénye, az elé illesztett Nemzeti Hitvallással nem felel meg a liberális demokráciával szemben támasztott elvárásoknak. Az Alaptörvény az 1989-ben elfogadott köztársasági Alkotmányt váltotta fel. Az Alaptörvény elfogadása a posztoszocialista liberális korszak végét jelentette. Az igazságra és igazságosságra vágyakozó szavazók egy olyan alaptörvény megalkotásához nyújtottak segédkezet, amely figyelmen kívül hagyja a jogállami elveket, a hatalmi ágak szétválasztását, nem védi a szólás, a gyülekezés, a vallás és a tulajdon szabadságát. A demokratikusan megválasztott parlamentben a kétharmados többséggel rendelkező politikai pártok a liberális alkotmányt egy illiberális Alaptörvénnyel váltották fel, felrúgva a reálisan létező demokráciát, amelynek fokozatos javítása elveszítette értelmét.”

Mivel ezt a destrukciót – a magyarországi hívekkel ellentétben – jól látják Brüsszelből, Orbán támadást intézett az Európai Unió ellen, mintegy szabadságharcot kezdeményezve a nemzet nevében. Ő, a tipikus ressentiment-figura, aki sohasem volt forradalmár, csak mindig az zavarta, hogy nem ő van legfelül. „Magyarországnak lehet harmincéves miniszterelnöke is” – jelentette ki

az 1994-es választások előtt, egy évet letagadva a korából, vagy mert a harminc könnyebben megjegyezhető, mint a harmincegy? Tényleg. Miért? Mindazon a sok sületlenségen, amelyet ez a kontár végighablatyolt politikai pályája során, vajon elgondolkozott valaha is egyetlen követője? A porba alázott Tőkés Lászlón és Lezsák Sándoron kívül, persze. De hát utóbbi új szárnyakat kapva írhat mindenféléről, azért főleg Csaba királyfiról és társairól. Miért nem alakult meg a Csaba királyfi és Tsa. Zrt., amelynek a csabai kolbász forgalmazása, és a felleghajtás lehetne a profilja? Attila hirtelenségből előkerülő fia miért ne tehetné le szellőutas repülése végén Csaba kolbászát Mao Ce-tung mauzóleumának lépcsőjére? Hiszen köztudomású, hogy a kínaiak kijárnak ünnepkor a temetőbe, hogy ott vidáman együtt étkezzenek elhunyt rokonaikkal. Hát ehetett valaha is finomabbat Mao elnök a csabai kolbásznál? Aligha. De ha vele nem is, emlékéet idézve Hszi Csin-pinggel milyen jól el lehetne kolbászozni azokon a grandiózus lépcsőkön. Hiszen sakk az egész politikai világ: keleti nyitás balról, csabai kolbász jobbról és akkor... Leesett a papírom. Ja, igen, díszsortűz – vagy sortűz? – a Tienanmen-téren.

A politikai tájékozatlanság sűrűjéből a soha nem látott politikai marketingnyomás alatt egyértelműen csak a hazafiság irányában látszik kivezető út. Ki is feltételezhetné, hogy a vezér „mert kell egy vezér” – aki annyira hangsúlyozza a magyarságát, valóban csak magyarkodik? Minden szavazója felháborodottan utasítaná vissza azt az állítást, hogy a bokacsattogtatás egyenlő a nemzettudattal. Pedig hát erre voksolnak, miközben az orbáni politikának köszönhetően Magyarország az Unióhoz csatlakozók éllovasából sereghajtó lett, sőt, Európa nem kívánatos deviánsa. Ezt a folyamatot Orbán oktatáspolitikájával is igyekszik elősegíteni. A kötelező iskolai végzettség életkorának leszállítása, a szakképzésben a közismereti tárgyak óraszámának radikális csökkentése, sőt, az egyetemi oktatás színvonalának lezüllesztése mind ezt célozza. A szociálpszichológiai vizsgálatok rendre kimutatják, hogy a személyiség zártsága és fejlődésképtelensége összefügg az alacsonyabb iskolai végzettséggel, míg a magasabb képzettség többnyire a világra való nyitottsághoz vezet. Az az alábbi táblázat a magyarországi helyzetet illusztrálja:

Új tekintélyelvűség és iskolai végzettség (%)

	Alapfokú	Középfokú	Felsőfokú	<i>Összesen</i>
Liberális	30	36	34	100
Szelektív tekintélyelvű	48	38	14	100
Tekintélyelvű	59	28	13	100
Szélsőséges tekintélyelvű	58	27	15	100

A magasabb iskolai végzettség ugyan nem jelenti okvetlenül gátját a szélsőséges

tekintélyelvűségnek, mindenesetre tagadhatatlan az a tendencia, miszerint arra az alacsonyan képzettek sokkal fogékonyabbak. Itt volt az ideje hát, hogy a nemzet diktátora a felsőoktatásba is belepiskáljon, és annak általános színvonalcsökkentése mellett olyan új, a hozzá való feltétlen hűségre nevelő intézményt hozzon létre, mint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, amely a magyar katonai felsőoktatás legmagasabb képzési szintjét nyújtó intézményének, a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiának az utódja, s annak örökségét kívánja ápolni. Aprópó, katonaság, most már büntetett előéletű személy is beléphet a fegyveres testületbe Magyarországon!

Dull Ernő: A *nemzeti* pártpropaganda időszerű feladatai

Nem igazak és kategorikusan visszautasítandók azon áskálódások, amelyek szerint szervesen fejlődés történe Magyarországon, s a korábban már elért eredmények az eszmeiséggel egyetemben veszendőbe mennek. Ennek igazolására szeretett vezetőink elé terjesztjük – miközben eredményes munkájuk folytatására biztatjuk őket – az alábbi, 1980-as évek elejéről származó munkaanyagot, amelyen csupán néhány változást kellett eszközölnünk, azt dőlt betűvel jelezve.

„A **Magyarország** fejlődésében, a nemzetközi viszonyokban, **nemzeti keresztény** építésünk külső feltételeiben, **valamint a Kárpát-medence egységesítése során** bekövetkezett változások megkövetelik, hogy a pártpropaganda is lépést tartson a politikai és **nemzeti** folyamatokkal, szorosabban kapcsolódjon a párt politikai munkájához, reagáljon az élet által felvetett új kérdésekre, s alakítsa ki ezekben a helyes értelmezést és állásfoglalást. Igényes és sokrétű előkészítő munkára van szükség ahhoz, hogy **nemzeti** propagandamunkánk megfelelően alkalmazkodjon a bonyolultabb, nehezebb feltételekhez, a **magyarság** nagyobb követelményeihez, és megtalálja a meggyőzés legjobb megoldásait, korszerű módszereit és eszközeit. Folyamatosan értékeljük az eddigi munka tapasztalatait, a várható események, politikai döntések ideológiai összefüggéseit. A **magyar** pártszervezeteknek tehát nem csak lehetőségük, de feladatuk az, hogy a párt központi irányelveit megismerjék, s a helyi érdeklődésnek és igényeknek megfelelően beépítsék politikai tevékenységük egészébe.

Következésképpen érvényesítjük **Magyarország kormányának** határozatát, amely szerint propagandánk tartalmában megerősítjük azokat a fő irányokat és hangsúlyokat, amelyekkel biztosítjuk a párt politikai munkájához kapcsolódó új tartalmi elemek érvényesülését. Az előttünk álló propagandamunka alapját a párt közelgő kongresszusára való felkészülés határozza meg,

valamint az a cél, hogy az **1956-os forradalom 70.** évfordulójához kapcsolódva tovább erősödjön az emberek azonosulása **nemzeti** szocialista társadalmi rendszerünkkel, politikánkkal, eszméinkkel.

A nemzetközi helyzetnek, társadalmi és gazdasági viszonyainknak ma számos olyan tényezője van, amely további próbatétel elé állítja a magyar társadalmat. Propagandánknak számolnia kell a kedvezőtlen változások hatásaival, néhány kérdésben a közvélemény – korábbinál nagyobb – megosztottságával, a közhangulatban érzékelhető elbizonytalanodás jeleivel. Néhol találkozunk **nemzeti keresztény** építőmunkánk vívmányainak lebecsülésével, másutt pedig felkészületlen kritikákkal. Tovább erősödik az ellenünk folytatott ideológiai támadás, s a nehezebb helyzetben az országon belüli szűk körű ellenzéki csoportok is erőfeszítéseket tesznek társadalmunk politikai egységének aláásására. Mindezt számításba kell venni, amikor a **nemzeti** propagandával szemben támasztott követelményeket meghatározzuk.

A propagandának formálnia kell a reális helyzettudatot, elő kell segítenie a változásokhoz való alkalmazkodási képesség és a konstruktív magatartás kifejlődését, ösztönöznie kell a **nemzeti** célokkal való azonosulásra, cselekvésre. A párttagság és a szélesebb közvélemény érdeklődését, igényét az eligazodásra, érdekelttségét és felelősségérzetét a helyzet alakulásáért jelzi a kérdések számának növekedése és a viták felélénkülése. A pártszervezetek mutassanak nagyobb önállóságot, legyenek kezdeményezőbbek, s kérjenek több segítséget az irányító szervektől az igényes válaszok kidolgozásához. A korábbinál sokkal aktívabb politizálásra, a körülmények és lehetőségek érvelő bemutatására, a **nemzeti** döntések és törekvések sokoldalú magyarázatára, vagyis elevenebb, gazdagabb, szélesebb körű meggyőző munkára készüljenek fel. Olyan pártpropagandára van szükség, amely – a kérdések, viták bátor felvállalásával, a válaszok hitelességével, nyíltságával, elméleti igényességével és szilárdságával, a szövetségesek iránti elvi érzékenységgel és politikai toleranciával – szolgálja a pártegység erősítését, elősegíti a **nemzeti** szocialisták eszmei, politikai felkészítését politikánk meggyőző képviselőjére. Ennek megfelelően a középpontban levő ideai fő kérdéseket kell kiegészítenünk néhány aktuális problémakörrel.

Nagyobb figyelmet kell fordítanunk a **báborúparti uniós bürokraták, valamint a béketábor** világméretű küzdelmében az elmúlt évek során bekövetkezett alapvető változásokra, a két rendszer mai szembenállásának politikai, gazdasági és ideológiai folyamataira. Rá kell mutatnunk az **Európai Unió tévelygó politikusai előtt az orosz béketörekvések** szerepére, jelentőségére, valamint **kontinensünk energiabiztonságának fontosságára, amelynek megteremtéséhez Magyarország kezében a kulcs.** A **nemzeti keresztény** rendszer fejlődésének áttekintése lehetővé teszi, hogy az elért eredmények, korszakos vívmányok fényében valósabb kép alakuljon ki közvéleményünkben a környező országok mai helyzetéről, fejlődésük jellemző vonásairól is.

A kapitalizmus történelmi lehetőségeit és egyes tőkés országokat illetően sajnos továbbra is találkozunk illúziókkal és leegyszerűsítő, sematikus felfogással. Szükség van tehát a kapitalizmus általános válsága mai jelenségeinek és a tőkés rend kiütkeresésének helyes értelmezésére, a tőkés országok politikai rendszerei és tömegmanipulációs gépezetei szerepének hiteles bemutatására. A pártpropagandában elemző módon kívánjuk megvilágítani e hanyatló világrendszer politikai, gazdasági, ideológiai és katonapolitikai viszonyainak összefüggéseit is. Mindenekelőtt a világbéke

megőrzésének szükségességét és lehetőségeit kell tudatosítanunk. Tapasztalataink szerint ma széles körben folyik vita a feszültség növekedését kiváltó okokról, illetve **Oroszország és Észak-Korea** szerepéről, lehetőségeiről a háborús veszély elhárításában.

A propagandamunkában érzékenyen kell reagálnunk a szélsőséges véleményekre is, a rendelkezésre álló érvek, tények következetes felsorakoztatásával fel kell venni az eszmei-politikai küzdelmet a néhol előforduló kapituláns, pacifista és egyéb téves nézetekkel, az ellenséges ideológiai hatással is összefüggő bizonytalansággal, az esetenként meglevő pesszimizmussal, háborús félelemmel. A **Kínával, Oroszországgal és a Türk Nemzetek Szövetségével kialakult kapcsolatok, összefoglalóan a keleti nyitás** történelmére emlékezve jó alkalom nyílik **Magyarország** konstruktív szerepének bizonyítására a békét fenyegető súlyos veszélyek elhárításában.

Az **1956-os forradalom 70.** évfordulójára az egész társadalomra kiterjedő politikai, ideológiai tevékenységre kell felkészülnünk. Nagy gondot kell fordítani a helyes történelemtudat kialakítására, fejlesztésére. A tapasztalatok azonban arra hívják fel a figyelmet, hogy főleg közelmúltunk megítélésében az alapvetően helyes értékelések mellett még sok a téveszme, az egyoldalú, torz magyarázat. A propaganda hatását csökkentette, hogy a közvélemény-formálás egyes fórumain helyet kaptak eszmeileg bizonytalan megnyilvánulások is. A propagandisták egy része pedig még nem ismerte fel, hogy a történelemoktatás fontos területe az ideológiai harcnak, hatásos eszköze a világnézet formálásának. Éppen ezért folytatni kell a **nemzeti** szocialisták és a pártonkívüliek történelmi tudatának világnézeti megalapozását, a sorsfordulók, a fejlődési folyamatok, a történelmi vívmányok számbavételét. Mindenképpen szólnunk kell Magyarországnak a II. világháborúban betöltött szerepéről és azokról a **komoly eredményekről**, amelyek az uralkodó osztályok **erofeszítéseinek köszönhetően** bekövetkeztek.

A tények meggyőző felsorakoztatásával be kell bizonyítanunk, hogy a Horthy-rendszer szükségszerűen **sikerre** volt ítélve, és **megdöntése csak a nemzetközi destruktív erők összeesküvése miatt következhetett be**. Fontos szempontként kell bemutatnunk, hogy ezek az erők – **a váll-lapos európai bürokraták, a sorosgyörgyök, a dollárokat gurigáló amerikaiak** – továbbra is jelen vannak, és megpróbálják aláásni azt a lehetőséget, amelyet a **magyar** társadalom átalakításához kaptunk. Nagy figyelmet kell fordítani az **1956** nyomán kibontakozott **fülke** forradalmi folyamat lényeges jellemzőinek megértésére, elsősorban arra, hogy a **pesti srácok** kezdeményezésére felsorakozott magyar munkásosztály és más haladó erők aktív fellépésével, alkotómunkájával elindított és véghez vitt **nemzeti keresztény** átalakulás tette sorsfordulóvá a **liberál-bolsevista diktatúra** elsöprését a **magyarság** történetében, s ez egyben útválasztás volt, elkötelezettséget jelentett a **nemzeti** szocialista irányú haladás mellett.

Sokoldalú, az okokat, összefüggéseket és körülményeket a legmélyebb rétegekben is megragadó érveléssel kell készülnünk az **1956-os forradalom** eredményeképpen **2010-ben**

bekövetkezett nemzetsors-változás egységes folyamatként való bemutatására. A reális elemzés minden bizonnyal elősegíti a mai valóság sokoldalúbb, hitelesebb megvilágítását is. A politikai helyzet reálisabbá vált felfogása pedig szükségképpen tartalmazni fogja a fejlődés objektív lehetőségeit és korlátait, állandó és változó értékeit is. Nagy figyelmet kell fordítunk tehát a **2010** óta bekövetkezett gazdasági fejlődés áttekintésére, **objektív lehetőségeinket meghaladó történelmi** eredményeink ismertetésére. Rá kell mutatnunk fejlődésünk töretlen **családközpontú** jellegére, s arra, hogy e jelleg erősítése elengedhetetlenné teszi a körülmények változásához, a fejlődés követelményeihez való szüntelen igazodást.

Propagandánknak fel kell készülnie, hogy biztosítsa a gazdaságirányítási rendszerünk továbbfejlesztéséhez szükséges tudati háttérrel. Ehhez értékelnünk kell gazdasági életünk új jelenségeit, azok politikai, ideológiai összefüggéseit; tudatosítanunk kell a **nemzeti tokésosztály tagjainak** egyéni felelősségét is az intenzív gazdasági fejlődés kibontakoztatásával kapcsolatos feladatokban. Hasonlóan fontos, hogy belpolitikai életünk, társadalmi vívmányaink sokoldalú elemzésével hozzájáruljunk a reális helyzetismeret kialakításához és a hosszabb távú fejlődés tendenciáinak megértéséhez olyan kiemelt problémakörökben, mint a társadalmi struktúra módosulásai, az érdekvizonyok alakulása, politikai intézményrendszerünk továbbfejlesztése, vagy a fiatalok élet- és pályakezdése, társadalmunkban betöltött szerepe.

A korábbinál hangsúlyosabban jelentkezik a pártaktivisták és bizalmi körzetük kezdeményező, mozgósító szerepének tudatosítása. Ezzel összefüggésben nagy figyelmet kell fordítani a párt vezető szerepe érvényesítésének elvi és gyakorlati kérdéseire, a pártérettel összefüggő követelményekre és teendőkre, a pártépítés és a kádermunka fejlesztésének helyes értelmezésére. A pártpropagandának céltudatosabban kell szolgálnia a **magyar nemzeti** világnézet, a **keresztény** erkölcs és humanizmus terjesztését.

Tapasztalataink szerint a szükségesnél kisebb figyelmet kapnak az emberi kapcsolatok, a kisebb közösségek és az egyének problémái, mint például a család, a szülők és a gyermekek, az együtt élő nemzedékek kölcsönös felelőssége, az emberi magatartás erkölcsi összetevői. Ideológiai ellenfeleink és vitapartnereink épp e problémák kapcsán igyekeznek – saját álláspontjuk széles körű hirdetésével – mind nagyobb befolyásra szert tenni. Társadalmi, gazdasági fejlődésünknek ma egyik alapvető feltétele az emberekben rejlő tartalékok mozgósítása. Ehhez pedig éppúgy nélkülözhetetlen a műveltség, az önművelés ösztönzése, a tisztességes munka megbecsülése és megbecsültetése, mint a közösségi élet, az egymás iránti felelősség, társadalmunk erkölcsi normáinak elfogadtatása és betartatása, a közélet tisztaságának megőrzése. Ezek a politikai és ideológiai kérdések az adott közegben sokféleképpen merülnek fel, így azt a felelősséget róják a pártszervezetekre, hogy érzékelve a munkaterületükön jelentkező igényeket és problémákat, nagy önállósággal, kezdeményezőkésséggel alkalmazzák viszonyaikra a központi irányelveket.

A szükséges feladatok megjelölése is bizonyítja, hogy az eddigi formák és keretek között elvégzett pártpropaganda-munka alapvetően szükséges, helyes és eredményes volt.”

Földeák Iván: Füstölgés – lesz-e lángja?

A DÖNTÉS A KEZÜNKBEN VAN

Milyen egyszerű lenne. Ötévente egyszer odajárunk a lefüggönyözött szavazófülkéhez és kéjes kárörömmel behúzzunk vagy kihúzzunk valakit a szavazólapról. Ahogy ezt most az angol választópolgárok tették, amikor azt mondták a tory uralomra, hogy „elég”. Ami persze még nem jelenti, hogy mindazt a kárt, amit Cameron zseniálisan szerencsétlen, a brexithez vezető trükkje eredményezett egyhamar kiheveri a szigetország. Egyáltalán, van-e visszaút az európai közösségbe? Vajon a brit oroszán beletörődik a másodhegedűs szerepbe és élvezve a királyság nap, mint nap újra játszódó szórakoztató szappanoperáját tovább nosztalgiazik egykori dicsőségén? Vagy megpróbál együttműködni a kontinens sok gonddal küszködő, de mégiscsak működő közösségével? Feltehetően a szükség realitása lesz majd a döntő, mint a szigetország történelmében mindig.

Ugyanezt az összerántott, össznemzeti érdekvédelmet megtapasztaltam jó pár évvel korábban, amikor a francia szélsőjobb először került hatalomközelbe. A francia elnökválasztásokon a második fordulóban, megkönnyítendő az állampolgárok döntését, már csak két jelölt marad. Franciaországban követve a váltógazdaság demokratikus, ugyan nem kőbe vésett, csak a közélet résztvevőinek mélyen a tudatába rögződött törvényét: hagyományosan mindig a konzervatív és a baloldali jelölt maradt állva. Akkor nem ez történt. A baloldali, szocialista jelölt hajszállal kibukott Le Pen előtt.

És akkor a francia társadalom összefogott. Félretettek minden személyes ellentétet vagy politikai ambíciót. Jean-Marie Le Pen nem nyert. Tisztességes választási küzdelemben, trükkök, visszaélések nélkül.

KÉTPÓLUSÚ KÖZÉLETBŐL EGYPÓLUSÚ HATALOMGYAKORLÁS

Ez minden egyeduralomra vágyó politikus nagy álma. Egy társadalom politikai – merném finoman és halkán hozzátenni – intellektuális és morális érettségétől függ, hogy megvalósítható-e. A rendszerváltás óta eltelt majd negyedszázad azt igazolja, hogy nálunk sajnos megvalósítható. Nem kell más hozzá, csak a megragadott hatalom eszközeinek gátlástalan felhasználása. És a ravaszul szétzilált, magához nem térő, szított és valós érdekellentétektől szétdarabolt ellenzék nyámnyila asszisztálása. Amelyik kilátástalannak érezve helyzetét megelégszik saját politikai túlélése érdekében a családi tűzhelyen megmaradt, odakozmált ételmaradékkal.

Na és ami a legfontosabb a közvélemény szabad manipulálásában, egy önálló gondolkodástól és érdekérvényesítéstől elszokott – talán inkább ravaszul elszoktatott? – társadalom tehetetlenségi ereje, mely inkább burkolózik ködevő múltba révedésbe vagy nemzeti büszkeségtől fűtött álomkergetésbe, mint a valóság kérlelhetetlen felismerésébe. Ahelyett, hogy a következtetések levonása után hozzálasson a rendcsináláshoz, még ha az keserves és kegyetlen is.

Mert szépen csengő, önámító szlogen van elég és a közvélemény vevő rá. „Mi mindig veszítünk, mert mindenki ellenünk van...”. „A magyar kihívja maga ellen a sorsot...” és sok efféle hangzatos jelszóval nyugtatgatjuk magunkat, beletörődve a téveszmékbe és hagyva sodortatni magunkat a tömeggel, mely nem ért semmit, de meggyőzik a csengő-bongó, ámító érvek, hogy mi vagyunk a legjobbak, akik majd megújítjuk világunkat. Mi lennénk az a bizonyos bokréta a világ kalapján.

A többi egyszerű matematika. Csak a hatalomgyakorlás kézikönyvének előírásait kell betartani. Vedd meg a közvéleményt leginkább befolyásoló társadalmi réteget. Dohánybolt koncesszióval, uniós pályázatok elmismásolt pénzével, hivatali pozíciókkal, a korrupt befolyásolás számtalan eszközével. Oszd meg és uralkodj. Induljon száz vagy akár kétszáz kis látszólagosan ellenzéki, ám esélytelen és csak parasztvakító képződmény, jutnak nekik morzsák az államkasszákból és máris összejön a többség. Döngöld a közember tudatába a Candide egyik hőséneke, Panglossnak a tanítását: „Ez a világ a lehető világok legjobbika”. Mármint az, amit neked nyújtunk. És sokszor el kell mondani, az unalomig, megrögződik az agyokban és igazsággá lesz.

HAZUDNI CSAK PONTOSAN, SZÉPEN

Lehazudva a csillagot is az égen... Ehhez persze kellene érvek. És ha kevés a méz, akkor jöjjön több madzag. Magyarán, mindig legyen egy veszélyhelyzet. De jobb, ha van egy jól felmutatható ellenség, akivel szemben megvédjük a megrettent állampolgárt. Ilyet találni nem nehéz és ha kezdedben a kommunikáció 90 %-a, sima ügy. És jöhetnek az elvesztett sajtóperek, mert a rágalmat ma mondod ki nagy példányszámban, ám igazságot majd évek múlva szolgáltat a független bíróság, amikor már a kutya sem emlékszik arra, mivel fröcsköltek be s a helyreigazításból legfeljebb mínuszos hír lesz. Több száz mínuszos hír nem ér annyit, mint az információszórás összes szócsövén egyszerre és folyamatosan harsogott hazugság, több száz, több ezer gyalázkodó plakát. Nem is kell túlságosan fáradoznod, a kommunikáció primitív alaptétele, hogy a hétszer elmondott hazugság igazságként rögződik. Ha annyi forintom lenne, ahányszor ezt a gyakorlatban alkalmazták az elmúlt közel másfél évtized alatt, békés öregkor elé néznék. Volt itt Gyurcsány, Soros, migráns, Brüsszel és még ki tudja miféle fenyegetés, amivel riogathattad a félénk és nyugalomára reszketve vigyázó polgárt. Most még hitelesebb szlogent húzott elő nyuszi helyett a közbutítás kalapjából az állami kommunikáció: „Nem engedjük, hogy gyerekeinket háborúba vigyék”... De azért induljunk harcba Brüsszel ellen...

BOHÓZATTÁ FAJULÓ VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS

És akkor jön a választás, melynek törvényi alapjait a megszerzett hatalom segítségével annyiszor átformálták. Egyetlen céllal, hogy meglegyen a többség. Ha nincs egységes erő, a szétforgácsolás mindig bejön. Sok kicsi sokra megy. Birkózó akadémia, templomfelújítás és máris dőlnek a külhoni szavazatok. Amelyek könnyen belhoniakká válnak. Nem kell más, csak egy omladozó épület, ahol kétszáz, hazát szavazatával megmenteni akaró idegenbe szakadt honfitársunk él életvitelszerűen... Akik levélben is szavazhatnak, míg a rendszer elől elmenekült több mint félmillió, boldogulását a hazától távol kereső társunk nem, vagy nehezen juthat az urnákhoz.

És vannak még érdekesebb trükkök. A választás előtt pár nappal nyilván nem Péter-filléreken vásárolt visszalépések. Keverjük meg a törvényesség amúgy sem makulátlanul áttetsző vizét. Számláljunk, újra számláljunk, majd csak kijön a megfelelő végeredmény. Eddig kijött és beletörődünk.

Az elégedetlenség egyelőre nem vihart, de szelet kavart. És csak reménykedhetünk, hogy a társadalom józanabb része felébred csipkerózsika-álmából s megtalálja a közös hangot a felháborodás kavarta hullámokon. Talán a közös fellépést is. A füstölésből láng lehet. De hol a szikra...

Nándi Mihály: Tisza

Most végre a Tiszán túl megtalálták a hun király sírját. Rögtön hívták is a területileg illetékes vármegyei régészeket, akik megállapították, hogy a sírban keresztény, nemzeti szokás szerint elhelyezett fővezér valóban a hunok királya volt. Fehér lovon ült és lakksildes tengerészti sapkát viselt. Ő Fehérlófia, még akkor is, ha a fehér lovat „szürkének” hívják a lótenyésztők, mert hogy is venné ki magát a recepció szempontjából, hogy a nemzeti táltosok szürke lovat áldoztak? Nos, mielőtt leszúrták, emberhússal hizlalták fel. Az emberhúst Orgoványból szállították a fővezér darutollas vitézei. Miután a szürke darumadár az égen hazafelé szállt, a tolla úgy lesz fehér, hogy kihúzzák tollútójából, abba olajat öntenek, majd visszahelyezik bele, és megkérdezik a darumadártól, hogy mikor lesz nyár? A fehér lovat lehetőleg azok húsával kell táplálni, akik vörös rongyokba öltöztek, a rongymaradványokat azután acélszűrővel kell eltávolítani és még a zsidók sem szedhetik össze, már csak azért sem, mert őket is el kell távolítani.

A sírmellékletek számbavétele és osztályozása után a feltárás vezetője – megilletődöttségét alig tudván eltitkolni – azt nyilatkozta a sajtónak, hogy ez a Magyarországon valaha is előkerült legértékesebb régészeti lelet. A marhabőr pisztolytáska és a lóbőr antantszíj, sevró lovastengerész-csizma, mint a bátorság szimbólumai, rendkívül keresettnek számítottak a népvándorlás korában. A nikkal és réz ötvözetből készült sapkarózsa, amelyen két griffmadár, azaz egy kétfejű sas tart egy horgonyt, olyan gazdag jelentésszimbolikát hordoz, amelynek végérvényes megfejtése

alighanem egy önálló akadémiai kutatócsoport, ha nem egy egész intézet feladata lesz. Mostani tudásunk szerint a horgony és a lovasnomád életvitel közötti kapcsolatra három hipotézis állítható fel: 1) a lovasnomádokat a széles folyamokon a hajózásban jártas népek (pl. bizánciak) szállították át; 2) a pusztá végtelensége a folyaméhoz (tengeréhez) mérhető; 3) a magyarok Kárpát-medencébe özönlése kapcsán nem kettős, hanem hármás honfoglalásról beszélhetünk. Ha mármost a horgony és a kereszt alaki hasonlóságának figyelembevételével idézzük fel Bangha Béla páter tételét, miszerint kereszténység és magyarság kölcsönösen feltételezik egymást, akkor valószínűnek látszik az is, hogy a szegedi gondolatot már Attila korában ismerték. Végezetül pedig egy valódi lakkozott sapkaellenző csillagászati összegekért cserélhetett gazdát, nem kizárt, hogy a pápának e fejedelmi ajándékkal sikerült rábírnia a hunok vezérét arra, hogy Róma feldúlása helyett elégedjen meg Aquileiáéval.

Mutatis mutandis, vetítsük vissza tehát a szegedi gondolatot és azt, ami annak megfogalmazása után történt, az V. századi Kárpát-medencébe. A rómaiak megtámadják a hunok törzsszállását. Erre a hunok kisebb csoportjai Pannonia nyugati, fővezérük, Fehérlófia pedig a déli határvidékeire menekülnek – a rómaiak védelme alá. A nyugatra húzódtak otthonmaradott és védelembe helyezkedő honfitársaikat hazaárulónak kiáltják ki, és az általuk fegyvervásárlásra összegyűjtött összeget elrabolják. Időközben Fehérlófia nemzeti hadsereg toborzásába kezd, amely később félelmetes harcieszközérről, a fehér darutollról válik ismertté. A nyugatiak és a déliek sűrű üzenetváltással és követjárással tartják egymással a kapcsolatot és ápolják a nemzeti eszmét, egyszersmind a fesztelen, jó kapcsolatokat a rómaiakkal, miközben a nemzet a szemük láttára vívja élethalálharcát. Így azután minden akadály elhárul az elől, hogy Fehérlófia megállapodjon a rómaiakkal, és nemzeti hadseregével ne a frontra, hanem a fronttól gyors ütemben távolodva saját nemzete ellen vonuljon, annak összeomlását ily módon is siettetve. A manőver teljes sikerre vezet, az arcvonalak beszakadnak, az ország kilenc tizede idegen megszállás alá került, s ami a honból még megmarad, az darutollcsapás nélkül Fehérlófia birtokába került, amelyet szigorú rendje alá vesz.

„Emberekem mindent elkövettek, hogy Árpád hős magzatjainak felvirágozását előkészítsék, a parasztok pedig boldogan szántásák nekünk a téres magyar mezőt, nyilvánvalóan acélseprűvel kellett rendet teremtenem itt, hű emberekem, Prónay, Ostenburg, Héjjas aztán megfogták a zsidót meg a vöröskatonát – az ugyanaz – és zsupsz, már lengeti is a faág, de nem mindegy, hogy a lábában már végrugdolásokkal, vagy az ügyes szakemberek úgy lógatták fel, hogy toroka szorultában még kiadja a társait, vagy legalábbis a kincseit, és ha kiadta, akkor török el a nyakcsigolyáját, kegyelemből, persze, amire keresztény hitünk is int, mert rendnek kell lennie ebben az országban, amint azzal Sir George Clark is egyetért, az antant küldötte, aki engem igazi gentleman-nek tart, amint az is vagyok, vezérelvem a becsület, inkább meghalnék, semmint elveszítem, no hát a Dunántúl birtokbavétele után haladtunk a románok nyomában is, mármint az ő általuk kiürített területeken is bevezetve a rendet, először is Budapesten az ő főhadiszállásukra, a Szent Gellért hotelhez vonulva, amely nekünk is jó lesz, azt a várossal egyetemben ünnepélyesen birtokba vesszük – ím így szól magához Fehérlófia szürkéje hátára lendülve, jó, elfogadva, amint a lovásza letérdel elébe, hogy ne kelljen akkorát lendülnie –, de magas ez az angol telivér, hát valóságos artista, aki csak úgy a nyergébe szökik, a jobb kengyelbe is beleillesztjük sevró lovastengerész-csizmájánk orrát, megrántva marhabőr antantszójunkat, rácsapva lóbőr pisztolytáskánkra, vagy épp fordítva, egyik a lóbőr, másik a marha, mindegy, hol a kardom? Ez is megvan, még sincs este, a legközelebb erre kéne rácsapnom, mindig elfelejtem,

mert a pisztoly még elsülhet, milyen kellemetlen volna, már itt mindenki díszmagyarban, ó, micsoda boldogságot színlelve fogad bennünket az előljáróság, hogy de milyen, meg mennyire várt vendég vagyunk, jobb mutatóujjunk felemelésével elhallgatjuk a főpolgármestert, nem vendég vagyunk, a hotelben szállnak vendégek, mi megszállók, foglalók, fővezér vagyunk, és most, most kell csapni, de ne a pisztolyokra, mert a fegyver akkor süljön el, amikor megparancsoljuk, szóval, a kardhüvelyre, de nem, ne is csapjunk, csak tegyük rá a kezünket súllyal a kardmarkolatra, igen, a balt, most a jobb mutatóujj leereszkedhet. Csak lassan, csak méltósággal. Az ország plusz egytizenkettede már megvan.”

A rend kiterjesztése az ország további két százalékára csak nagyon okos politikával sikerülhet, de sikerül. A kormány likvidálásához egyenesen a megszállók segítségét veszik igénybe, akik a legnagyobb készséggel bocsátják rendelkezésre a puccshoz a szükséges fegyvereseket, és nem csupán azért, mert Fehérlófiaék diktatórikus politikájával maguk is teljesen egyetértettek, mert rend a lelke mindennek, hanem időközben a nemzeti vagyon felét eltulajdoníthatták. A hunok legendás fővezére lépésről lépésre nyer területet, mármint ott, ahonnan a románok kivonultak. Eleinte óvatosan, persze, azután, megbizonyosodva arról, hogy tiszta a levegő, jöhet a fehér ló. A nép lelkesen fogadja, s ő nem kevésbé lelkesen a lelkesedését, és hogy kedvében járjon, akasztásokat, lincseléseket szervez, és szórakoztatása mellett, mert micsoda móka már az is, ha valakit az utcán agyba-főbe vernek, most gyomorba rúgják, most a fejére taposnak, hát, még ha a bitófán agonizál, sajnos ez öt percnél nem igen tart tovább, hacsak nem lép fel valami igazi szakértő, a Bibó Dénes hadnagyot mondják a legnagyobbak azok közül, akik „lógatni” tudnak, „bibó”–„zsidó”, igaz is, milyen érdekes egybecsengés, merthogy a biboldók vegzálása váltotta ki a legnagyobb népünnepélyt, a gazdag zsidóé aki elszegényítette az amúgy is szegény magyart, végül még az országát, mit, „országát”, a „mi országunkat” is eladta a rómaiaknak, akárciknek. Tudja meg mindenki, ki is hirdetjük propagandánkkal, hogy a kárpáti medencét elárulták. Mi mindent megtettünk, kardunk hüvelyéből, pisztolyunk táskájából kirepült, de lehetett volna egyéb választásunk a románokat megtámadó véreink árulása után, semmint az ellenség védőszárnyai alá húzódjunk, hogy majd onnan törjünk előre diadalmasan?

Most már csak a békét várjuk, és meglesz az, főleg, ha itthon, birodalmunk fokozatosan visszafoglalt részeiben lankadatlanul munkálkodunk. Páratlan ez a visszaszivárgás, ez a nemzeti lényegteremtés, hogy a katolikus magyar a zsidó ellenében legyőzi a világot, különösképpen azután, hogy a főváros – de szép is volt oda bevonulni, feljönni vidékről – megtagadta ezeréves múltját, sárba tiporta koronáját, nemzeti színeit, és vörös rongyokba öltözött, s ha ez még nem lenne elég, a nemzet legjobbait küldözte hazájukból, ám mivel a hazafias indulat korlátja nem lehet más, mint a hazafiság, felkínáltuk a békejobbot is e remegő polgároknak, amennyiben készek vagyunk a testvéri kézfogásra, de felkészültünk a büntető ökölcsapásra is, attól függően, hogy a bűnbe sodort város miképp viselkedik, de úgy viselkedett, hogy a liberális, tehát egyebekben undorító eszméket közvetítő orgánuma, a *Pesti Hírlap* is azt írta, hogy a mi hadseregünkben látja az örökké halhatatlan haza képét, benne századokra eltemetett eszmények feltámadását, hogy aszonygya, „öreges és ifjak, férfiak, nők, hatalmasok és gyöngék fohászosan rebegik: íme, itt a magyar hadsereg és vele itt a magyar haza”.

Igen, mert az, akinek a sírját most a Tiszán túl megtalálták, és a megfelelő krónikák szerint a nemzeti-keresztény magyarok őse volt, bizony, kitűnő taktikázással, simulásokkal, bankettekén való részvétellel, mint „gentleman” vagy mint lakksildjéhez kellő ütemben a jobb kezét

hozzáérintő katonatiszt arathatja egymás után a sikereit, Bizánc szorongatása, a catalaunumi csata, Itália feldúlása stb. mind mese, meg talán nem is ő foglalta el azt a hatalmas birodalmat, hanem már úgy kapta valakitől – a magyarok Istenétől, akinek az anyja, a magyarok nagyasszonya nem más, mint a zsidó Mária. Minden egybevág. A tengerészsapkás, sevró tengerész-csizmás, damaszkolt tengerész kardos Fehérlófia a történelemben páratlan taktikát dolgoz ki. Beszivárgásával, majd egy, a rómaiakkal kötött ügyes békével visszaszerezheti a legendás ország egyharmadát, mit visszaszerezheti, vezérsége alá veheti azt ő, aki ott korábban nem volt vezér, volt ellenben szárnysegéd. Ez utóbb a turul szárnyaira vonatkozatható.

A területi veszteségeket és a hadsereg korlátozását előíró béke elfogadása és ratifikálása után Attila, illetve Fehérlófia folytatja szükséges és helyes politikáját. Nemzeti gyásznapot és revíziót hirdet, majd miután „ideiglenes” (azaz e térségbeli jelentése szerint örökös) államfővé választatja magát, leghívebb, a rend helyreállítása során már két kezük munkájával bizonyított szakembereit, akik nem férnek be a honvédségbe, testőrségében vagy a csendőrségben, valamint honvédelmi minisztériumi tisztviselőként, illetve tornatanériként veszi állományba. Utóbbiak feladata lesz a felnövekvő ifjak szabályos katonai kiképzésben részesítése a tornaórák keretében, akiknek a kezébe a játékfegyverek helyébe már csak igazit kell adni, és jöhet a revans. Ám a vörös rongyokat vasseprűvel kisseprűző, akasztásban és lincselésben élenjáró egyetlen darutollas vitézéről sem feledkezik meg, akiknek, hogy kedvezzen, földet juttat, egyben lovagrendet alapít, mint nagymester. Nemes és előremutató társadalmi célját maga így összegzi:

„Azokból a földekből, amelyeket magánosok vagy köztestületek felajánlanak, kisbirtokokat, vitézi telket fogok majorátusként adományozni a haza védelmében kitűnt oly honfiaknak, akik vitézi és erkölcsi tekintetben, szóval jellemileg teljesen megbízhatók, és az utóbbi forradalmak alatt hazafias magatartásukban egy pillanatig sem tántorodtak meg. A vitézi-telekkel a megadományozottra nézve megfelelő kötelezettségek lesznek egybekapcsolva, amelyek a birtokkal együtt apáról fiúra szállnak, és kihatásukban a vitézi telkek birtokosait a belső rend és nyugalom és egyúttal az ország védelmének megbízható támaszaivá fogják tenni. Ezzel két célt szolgálunk: lesz az országnak egy minden eshetőségre kész, teljesen megbízható szervezete, amelynek tagjai tekintélyüknél fogva a vidék lakosságára nevelő hatással lesznek, másrészt a falu népét különleges pozíciójuknál fogva példájuk követésére serkentik.”

Létrehozván tehát a társadalom új élcsapatát Vezérünk és Tanítónk, Fehérlófia, vagyis immár Fehérlóapja, mindazon magvakat elhintette, amelyeket el kellett hintenie, és amelyeknek szárba kell szökkennie kellő időben, mert ha szorgalmasan szántják és aratják a mezőt, abból lesz a kard, a páncél és a páncélököl, ebből lesz a jövő, a homlok verejtékéből, a szerszámot markoló kéz bőrkeményedéseiből, a déli pihenőkor a szalonnán átszaladó kiskés éléből (az a Németországból importált magyar bicska hogy átvágja majd az első ágyú torkát az eljövő háborúban, ha a tornatanár rohamot vezényel), nem a huncfut zsidók machinációiból, a modern ipar megteremtéséből, a kereskedelmi és bankhálózatokból, utak és vasutak építéséből. Hol egy mozdony egy vasdereshez, pláne fehér lóhoz képest? Ezért hát, magyarok, híveink, a jövőben és mindig a Tiszán túl maradjunk. Vagy a Tiszán innen? Tiszán innen, Dunán túl, túl a Tiszán van egy juhász. Tényleg, a pásztorokról még nem is emlékeztünk. Pedig úgy járja a vármegyében, hogy amikor a pásztorok bejönnek a kocsmába, akkor a polgárok kimennek. Nehogy agyba-főbe verjék őket. Mármint a parasztokat a vitézek. Lényeg a Tisza.

Délibáb

Karinthy Frigyes: Egy pogány lélek megtérése

Ünnepélyes bejelentés

Igen, a pillanat ünnepélyes. Bár külsőségeiben nem hasonlít Benczúr híres képéhez, „Vajk keresztelése”-hez, ahol az ókor utolsó mohikánja, a pogány magyar hajtja bizánci pompájú templomban keresztvíz alá makacs nyakát, s még a Constantinus megrendítő látomásával se szolgálhatok – bár megtérésem bejelentésének nagy horderejű aktusánál nincs jelen más tanú, mint két hűséges csatlósom és fegyverhordozóm. Töltőtoll és Papír, azért ez a megtérés, amaz Új Egyház szempontjából, amelybe felvételemet kérem jelen sorokban, remélem, legalábbis akkora nyereségnek számít, mint a Saulusé volt a keresztény egyház számára.

Kötelességemnek tartom, hogy megtérésemet elsősorban az Olvasónak jelentsem be, aki előtt egy negyedszázad óta állok a régi, ma már pogánynak minősített istenek fegyverzetében, mint az Egyéni Szellemben Megnyilatkozó Isteni Szikra egyik szerény apostola, az emberi *én*-ben kifejezett megváltó lélek és értelem s más ily ócska, túlhaladott és levitézlett tanok hirdetője.

Elsősorban az olvasónak s az olvasón keresztül rögtön és átmenet nélkül lelki atyámnak, hittérítőmnek és mentoromnak, akinek megtérésemet köszönhetem, aki kinyitotta szememet s bevezetett az Új Vallás Üdvösségébe, Gottfried Benn úrnak, a Berlinben most megjelent *Der neue Staat und die Intellektuellen* című szentírás szerzőjének.

Ennek a könyvnek elolvasása közben történt meg bennem a Nagy Átalakulás – ez a könyv valósította meg bennem kitűzött célját, hogy a régi embert lerombolja, s szövétneket adjon az új ember kezébe.

Ebből a könyvből ugyanis kiderül, hogy így mondjam, napnál világosabban látható, hogy micsoda sötétségben éltem én eddig.

Ő maga, a könyv vallásalapító szerzője, vallomása szerint szintén megélte ezt az átalakulást. Mint jónevű és kitűnő műveltségű író, a régi Németország rohasztó „művészi légkörében” a „spekulatív intelligencia” képviselőihez tartozott, s e minőségében meg volt győződve róla, hogy az emberi lény legértékesebb tulajdonsága és képessége a társadalom szempontjából is az úgynevezett Ész és Gondolat, az a bizonyos intelligencia.

Egy különös, szerencsésnek mondható véletlen úgy akarta, hogy e sötétségben – az Ész Sötétségében – való tévelygésére ugyanabban a pillanatban eszméljen rá, amikor az események (a

Harmadik Birodalom megszületése) véletlenül nagyon kedvezővé tették a talajt arra, hogy Új Hitét és Meggyőződését akadály nélkül terjeszthesse.

Micsoda irigylésre méltó apostol!

Akinek pont nyáron jut eszébe, hogy a hőség milyen egészséges és helyes dolog!

Boldog történelemfilozófus, akinek számításaiból pont Brumaire tizedikén, Napóleon konzullá kiáltása napján jön ki a végső eredmény, mely szerint Franciaországnak s rajta keresztül a világnak egyetlen emberre van szüksége, a többi nem fontos, s ez az ember, véletlenül, éppen Napóleon!

Gottfried Benn könyve ugyanis egy remekbe készült algebrai művelet, mely az emberi fajta történetének két *posztulátumából*, Ádám és Évából kiindulva, rámutat az eddigi számítások hibája következtében előállott tévedésekre, s egy új számítási alap módszerével eljut a Nagy Egyenlet egyetlen helyes megoldásához, a végső megfejtéshez, a kor mindent megoldó és megmagyarázó Binominális Képletéhez és Pitagorasz Tételéhez, amelynek neve: a Vezér.

Őrült érdekes, hogy az a sok ember, aki eddig az igazságot kereste, Platón és Giordano Bruno és Voltaire és Darwin, hogy eshettek ekkora tévedésbe, hogy ezt nem látták, amit most Gottfried Benn megmagyaráz nekik.

Ezek (s velük együtt mi többiek is) azt hitték, hogy az ember legfontosabb szerve az agyvelő, s a haladás és fejlődés leghasznosabb lendítőereje ennek produktuma, a gondolat.

Nagy tévedés.

Az agyvelő egyáltalán nem fontos szerv, sokkal döntőbb és jelentősebb szerepet játszanak például a mirigyek – de a legfontosabb maga a vér, Goethe „különös folyadék”-a, amiről Benn most kiderítette, mitől olyan különös: a *fajtájában* élő egyén *lényegét*, lényegében adott szerepét és teendőjét fejezi ki. Ez a szerep és teendő Benn szerint világos. Miután minden emberi egyén a fajtának egy molekulája s értékét csak a benne felhalmozott faji sajátságok, faji ösztönök mértékegységével lehet meghatározni (testi mivoltában is annyit ér, amennyi faji sajátságot mutat), hivatását akkor tölti be leghelyesebben, ha lemondva a Fajta Egészet zavaró egyéni gondolkodásról, kizáróan azokat a testrészeit bocsátja a fajtát képviselő Állam rendelkezésére, amikkel a nagy összhangot támogatja: agyvelejét és ennek váladékát, a gondolkodást pedig egy félrefejlődött mirigy kóros melléktermékének tekinti, amit sürgősen vissza kell fejleszteni. Ily módon válik egészséges és építő sejtjévé az Állam nevű óriási élőlénynek szolgálatában...

Az állam ugyanis ebben az új vallásban egy óriási élőlény. Sejtekből áll, szervei vannak, mája és veséje.

A régi hitben gyökerező naiv pogány erre naivan és kárörömmel közbekottyan: hátha élőlény s méghozzá az emberhez hasonló, akkor nyilván agyveleje is van, egy központi szerv, egy lény, aki az egészért felelős, az egészet vezeti, az egész nevében cselekszik.

Hogyne. Úgy is van.

Ez a központi lény, az egész államnak és fajtának és nemzetnek megtestesült agyveleje, akinek vakon engedelmeskedni tartozik a többi – a Történelmi Gondolatnak s a biológiai Akaratának ez a megszemélyesítője, a nemzet jövőjének és a jövő felé való törekvés csalhatatlan tudásának ez a

letéteményese, ez az egyetlen egyénben az egész fajtát és nemzetet kifejező, tehát minden más egyéntől különböző, minden más egyén feltétlen elismerését és vak bizalmát megkövetelő valaki a Vezér, aki mint a Nemzet vagy Fajta, vagy Állam agyveleje, célja és értelme, ösztönének s a győzelem és haladás útját látnoki módon előreérző Akaratának nagyszerű Toteme és Tabuja egyszemélyben, nem tartozik felelősséggel senkinek, mint ahogy agyvelőm (amíg szabadott viselni) nem tartozott felelősséggel a tudósnak és a térdkalácsomnak, akinek viszont mindenki felelősséggel tartozik, mert tulajdonképpen valami rejtelmes és ősi törvénye szerint a Történelem Logikájának, mi vagyunk őérette és nem ő miértünk – a Vezér, a Főnök, a Felelős, akié a hatalom és a dicsőség, mondjuk ki egyszerűen és ünnepélyesen: az új vallás istensége.

De mit magyarázzak sokat.

Aki Gottfried Benn könyvét nem olvasta, ezekből a dadogó érvekből és magyarázatokból úgy se fogja megérteni, miről van szó. *Át kell élni* ezt a könyvet, ahogy ő átélte, mikor a születő új kor hajnalán, melynek napja Németország láthatárának pereméről indul el meghódítani a világot, az elavult „spekulációk” és „meggondolások” mankóit elhajtva, a benne lappangó ősi ösztönök fellángolásának kábulatában eszmélt rá az egyedül üdvözítő igazságra.

Nahát, ez történt velem is.

Olvasás közben eleinte próbáltam ellenállni: odafigyelni, miről is van szó, spekulálni, összehasonlítani egymással, megegyezés és egymásra vonatkozás szempontjából a mozdulatokat (hogy mennyiben igazolják egymást!) a régi módszer szerint – szégyenkezve és bünbánattal vallom be, még vissza is lapoztam párszor, miután nem ment a fejembe, hogy mondhatja valaki éppen az ellenkezőjét annak, amit az előbb állított – de aztán magával ragadott a hitnek és meggyőződésnek ösztön sugalmazta, látnoki ereje, sikerült kikapcsolniátkozott csökevényeit a bennem bujkáló őslénynek (Benn tanai szerint ugyanis az intelligens egyén, *homo sapiens*, kezdetleges formája a fajtáknak), magyarul mondva megállt az eszem, és attól fogva úgy hullott idegeimre az Ige, mint a mennyei manna, egészen addig a pillanatig, amíg bekövetkezett a Megtérés Pillanata.

Azzal tettem le a könyvet, hogy a Gottfried Benn-féle szentírás megrendítette egész belsőmet, kiforgatott önmagamból, és hogy megtértem: az Új Vallás apostola meggyőzött.

Ezennel tehát ünnepélyesen bejelentem, hogy csatlakozom Gottfried Benn világszemléletéhez.

Úgy van, ahogy ő mondja.

Vele együtt hiszem és vallom, hogy az egyéni Értelem, Belátás és Megismerés, a régi, individuális korszak szemléletének szentháromsága, elavult, téves és hibás módszer, s általa nem jutunk el az igazsághoz.

Vele együtt hiszem és vallom, hogy az egyénnek nem szabad spekulálni és kritizálni, hanem vakon engedelmeskednie kell ama csalhatatlan Belátásnak és Akaratnak, amit kiválasztott inkarnációja, a Vezér képvisel.

Tökéletesen egyetérték velem abban, hogy a születendő új világban az intellektusnak háttérbe kell szorulnia a fajta és nemzet és állam e megtestesült akaratának képviselője előtt.

Egy egészen apró kis dologban van még közöttünk jelentéktelen nézeteltérés.

Nem is lényeges, csak mellékesen jegyzem meg, hiszen ez a kis különbség egyáltalán nem a Tanra magára vonatkozik, inkább formai természetű, az egész pusztán az elnevezésen múlik, terminológiai természetű, mondhatnám mindössze afféle kis nyelvtani kérdés.

Őszerinte ugyanis az a fent említett csalhatatlan Akarat és Faji Inkarnáció, aki tehát méltán hordja a Vezéri jogart, jelenleg Hitler Adolf.

Ez tévedés. Mondjuk így: helytelen szóhasználat.

Hitler helyett mondjuk inkább: e sorok szerény írója.

Csak azért mondom.

Én nekem nem fontos, akárhogy hívják az illetőt, de mégiscsak különös, főorvos úr kérem szépen, hogy ez az alak itt folyton azt óbégatja, hogy ő az isten.

Először is, hogy lehet egy ember isten, ápoló úr, kérem szépen, nem igaz? Ilyet csak egy sült bolond beszélhet.

Másodszor, hogy lehet ő az isten, mikor én vagyok az?

Ballai László: Nép Kelete

– Krasznahorkai László *Zsömle odavan* című regényéről –

Zsömle odavan. De még mielőtt odalenne, jut is eszembe, hogy idestova nyolcszáz esztendeje Kadan kán mongoljaival az Adriai-tengerig űzte IV. Bélát, vagy másfél évtizede három felelősségteljesnek tűnő ember, az általuk alapított társaság nevében valamiféle fogadalmat tett a Parlamentben a Szent Korona előtt, végül három éve egy orvos, aki nyugdíjazása után írni kezdett, regénye cselekményét arra építette, hogy IV. Lászlónak volt egy fia. (Mindenkint megnyugtatók, hogy nyugdíjba menetelemkor én nem tervezek orvosi praxisba kezdeni.) De hol kapcsolódik a három történet egymáshoz, és főleg Krasznahorkai László könyvéhez? Talán ez a részlet megvilágítja:

„Dzsinkisz kán unokájának vagyok én az unokája tulajdonképpen, jegyezte meg ismét a szokott helyén ülve, és ez úgy volt, hogy amikor a mongolok elfoglalták a magyar királyságot, a Béla király, a negyedik, meg akarta menteni az országot, és annak fejében, hogy Ogadej kán elvonul Nyugat-Európa felé, hozzáadja a lányát, Jolandát a Dzsinkisz Nagykán halála után kialakult káoszban a magyarországi hadakat vezető Ogadej fiához, akit Kadan kánnak neveztek, és a frigy létre is jött, a mongolok elvonultak, és Kadan kán, hogy

elrejsék a frigyét, mert egyrészt a vérkeveredés miatt az akkori pápa nem járult volna hozzá, másrészt ez lett Béla királyunk titkos biztosítóka, hogy ha István fia meghal, akkor a Jolanda-ág adja majd a királyi dinasztiát, na, akkor tehát, hogy titokban tartsák, és így az Árpád-házi trónöröklés meg ne szakadhasson, ez a fülig szerelmes Kadan kán megváltoztatta a nevét, levette az n betűt, így lett Kada néven férje a csodaszép Jolandának, aki a szépségével még arra is rábírta, nagy szerelem volt az, hogy maradjanak Magyarországon, így le is költöztek Szegedre.”

Mert nálunk csak a hamis prófétáknak, ál-Petőfiknek, álkirályfiknak lehet hitele, minél valószínűtlenebb a történetük, annál jobban elhiszik azt. Ki is Krasznahorkai Árpád-házi trónörökösé valójában? „Egy közel százéves magyar származású volt Wehrmacht-tiszt, aki később villanyszerelőnek állt, majd az IKV alkalmazottjaként számtalan jelentős történelmi épületbe bejutott az ötvenes-hatvanas években, s ott úgynevezett történelmi kutatásokat folytatott.” Tehát nem gáz- és vízvezeték-szerelő. Van egy kutyája, Zsömle, a regény egyetlen szimpatikus alakja, akit a főhős is igazán szeret, olyannyira, hogy megnézte, „megvan-e rendben, megvolt, és rendben, na, akkor játszani kezdett vele, eldobott egy kis műanyag vödört, az meg utána, bekapta a szélét, s már loholt is hozzá, és olyan csillogó szemmel nézett rá, hogy el is nevette magát, mondhatom, te aztán megéred a pénzed, és megsimogatta a búbját, aztán hátrament a pincéhez, megkereste az öreg Zsömle láncát, visszaballagott, és rákapcsolta a nyakára, az meg egy darabig csak forgott, körbe-körbe, hogy valahogy megszabaduljon tőle, talán azt hitte, ez is csak egy játék, de nem játék volt, felavatták, mert olyan volt ez, mint egy legénnyé avatás a régi időkben, összefogta a pofáját, tréfából megrázogatta a fejét, és azt mondta neki, most már igazi házőrző kutya vagy, a láncod pedig a tiéd, az onnan többé lényegében már soha nem kerül le, amíg csak élsz”.

Mi hát a szeretet? Az állatszereteten kívül létezik pénz-, hatalom-, család-, vagy hazaszeretet, és ott a vallás is, amellyel minden összekombinálható.

„Azt javasolta, hogy most menjenek ki mindannyian a teraszra, és nézzék meg vele, hogy a Mennyeknek Atyja milyen lélegzetelállító színjátékkal kedveskedik azoknak, akik hisznek benne, kihozták a hokedliket, a kispadra is elfértek vele együtt hárman, a többiek csak úgy a terasz padlóján kerestek helyet maguknak, és mindenki Nyugat felé nézett, olyanok voltak, mint egy kis napraforgómező, mindenki egy irányba, a nap felé, Nyugat felé, ahogy tette ezt, jegyezte meg ő tréfának szánva, az az ország, a miénk, amelyiknek pedig folyton-folyvást, csak és kizárólag Keletre kellett volna néznie, hogy azt lássa, ami a legfontosabb, fejtegette tovább, a helyet, ahonnan származunk, az őseink honát, amit soha nem szabadna elfelednünk, és olyan szépen beszélt, hogy a társaságból senki nem szólalt meg utána, most mit mondjanak, átérezték az alkalom nagyszerűségét, bár nem tudták pontosan, mit tartalmaz ez a nagyszerűség, néztek egy irányba, Napnyugatra, miközben Napkeletre gondolt mind.”

Krasznahorkai jól bejáratott automatikus írásmódszere igen alkalmas a transzcendencia jelzésére. Ezúttal szövegfolyamával, olykor kacagtató humorba hajlóan sodorja az olvasókat a magyar pszeudo-transzcendenciaiba, erre a szálnalmas hősbemutatóra, amelynek kulisszái mögött ott

komorodik a valóság, a kisszerűség, a türelmetlenség, a kegyetlenség – és a bukás. (Krasznahorkai László *Zsömle odavan*, Magvető, 2024)

Jahoda Sándor: A puccskirály

Soha, amíg élek! – kiáltotta a király, miután tudomást szerzett arról, hogy a kormány, akarom mondani a Kormányzó, a lemondását követeli...

... soha nem felejttem el, amíg csak élek, hogy mekkora felfordulást okozott Őfelsége az egész világegyetemben, '21 tavaszán és őszén, amikor, úgymond, „hazalátogatott” két alkalommal is.

Különös idők jártak akkoriban Magyarországon. Egyfelől itt volt a Kormányzó teljes életnagyságában, másfelől viszont itt volt a Kormányzó is, aki soha le nem vette a császári mundért, és aki teljes katonatiszti pompájában és persze nagy-nagy hatalomszeretetével állt délcegen az ország felett, mint valami pallosos őrangyal. Akár ő is mondhatta volna – lehet, hogy mondta is, de azt biztos, hogy **gondolta** –, hogy: „Soha, amíg élek!” nem engedem ki a kezemből a hatalmat... És mintha azt is mondta volna (sőt, **mondta is!**): Én ugyan semmiképpen nem engedem vissza a trónra Felségedet, de ha visszakerül, akkor én majd, üsse kő, mint hű alattvalója – természetesen engedelmeskedni fogok!

Így álltak akkortájt a dolgok, csonka Magyarhonban. Elmesélem hát, amit tudok erről az esetről...

... a császárt és királyt nem ismerték fel. Egy páter kíséretében utazott el svájci lakhelyéről, rangrejtve, előbb Bazelbe, majd onnan a francia határt átlépve – immáron fekete parókával, álszakállal és -bajusszal – Strassbourggig, ahol is átszállt a Párizs-Bécs-Konstantinápoly Orientexpresszre. Bécsbe, március 25-én éjjel 11 óra után érkeztek. Senki sem ismerte fel.

- Fel Budapestre! És uccu, foglaljuk el trónunkat! – kiáltotta vidáman a páternek a király.
- Komolyan úgy gondolja Felséged, hogy...? – aggodalmaskodott a páter.
- Ezt a kérdést meg sem hallottam – nézett rá szúrós szemmel a király.

A páter pironkodva terelni próbált.

- Ne segítsek... ö... visszavarázsolni felségedet az eredeti...?

A király egy fenségesen laza mozdulattal lekapta az álszakállt és a bajuszt, majd a parókát is és

diadalmasan mosolyogva, mondta:

– Irány Budapest, padre!

A császárt és királyt felismerték. Ebből származtak a bajok. Amit eleinte nem ismert fel. Sem pedig – el. A Kormányzó sem ismerte el. Mint uralkodót.

– Minden elismerésem, felség, ezen kamaszos csínytevését illetően, hogy, úgymond, föllopakodott ide, Budára, de...

– Kormányzó úr, a királyával beszél! – csattant fel méltatlankodva a király.

– Ne is törődjék velem, felség, örülök, hogy itt köszönhetem a Sándor-palotában, annak is a szépséges kertjében... tudniillik... á, ne lépjen oda, felséged, tojás lehet ott elrejtve... köszönöm... hé, Istvánka, megtaláltad már? Tudja, felség, mi itt a húsvéti tojásokat keressük, úgyszólván most nem érek rá átadni önnek a trónt, nagyon sajnálom, szorít az idő, és már vár minket a sonka, tormával, tudja, hogy van az, felség...

A király csak hápogni tudott ettől a zagyva beszédtől. Egy perc múlva összeszedte magát, és nagy nehezen kinyögte:

– Akkor én... akkor... én nem is zavarom önt, kormányzó úr... később... ha majd ráér, hogy átadja a trónt... akkor... akkor én megyek is...

De nem ment. Csak téblábolt, kezeit tördelve, a kormányzó pedig fontosabb dolgokkal volt elfoglalva, semhogy törődjék az efféle csip-csup ügyekkel.

– Istvánka, meglett? De ügyes vagy! – szólt a fiához a Kormányzó, és megpuszilta a boldogan visítózó gyermek feje búbját.

– Akkor én... akkor... – mondta félszegen a király, aztán végképp elhallgatott.

És szedte a sátorfáját. Némán, lehajtott fejjel lépdelt a palota bejárata felé, ahol már várta a páter és a sofőrje. Amikor meglátta a pap, hogy milyen feldúlt őfelsége, szinte kirobbant a kocsiból.

– Na, de felséges uram! Mi történt önnel?...

A király egy kesernyés mosollyal felelt:

– Semmi... – mondta, aztán színlelt lelkesedéssel kurjantotta: – Svájcba kirándulunk vissza, padre, induljunk is, mert lekéssük a csatlakozást! Ujjél!...

... a második látogatásra már jobban felkészült őfelsége. Nem lacafacázott. Komolyan szervezkedni kezdett, még Svájcban. Megkomponálta előre az egészszet. Hadsereget gyűjtött, minisztereket nevezett ki, miegymás. „Olyan hibát soha, soha, amíg élek, nem követhetek el, mint Húsvétkor” – fogadkozott elszántan a király.

A startpisztoly ravaszának meghúzása titkárára, Boroviczény Aladárra hárult, október 19-én. E napon táviratot kapott Scheger Hunyadi József gróf, a király korábbi udvarmestere, mely a következőket tartalmazta: ***Dolly utazzék a Mamához! Stop. Vigyen játékokat is meg***

gumicsontot. Stop. Mert ezek hiánycikkek. Stop. A gróf megvilágosodott...

... Hegedűs Pál altábornagy közben felesküdt a királyra. Ez a soproni helyőrség átállítását is jelentette egyúttal. Csatlakoztak továbbá az alábbi helyőrségek: a szombathelyi, a székesfehérvári, a nagykanizsai, a győri és a pécsi. 21-én már ez a parancs ment ki: *Ofelsége az uralkodást átvette, és a II. sz. csendor tartalékos zászlóalj, Ostenburg ezredes vezetésével Budapestre indul!* Volt azonban egy rövid epizód, a király és ő közte:

- Mi az, hogy nincs egy ló sem az egész laktanyában? – mordult fel a király.
- Megfáztak, felség... – mondta megszeppenve az ezredes.
- Mind?!
- Egytől egyig, felség. Tudja, az őszi esők meg minden...
- Nem tudom. Csak azt tudom, hogy a hadseregem itt vesztegel, ahelyett, hogy...
- Várjon, felség! Van egy ötletem!
- Ki vele.
- Egy hadosztályra való kecskenyájunk van, és...
- Ke-cs-ke?
- Igen, ilyenkor rajtuk gyakorolnak a huszárjaink, és kitűnően végzik a dolgukat.
- És gyorsak? Bírják majd a csata közbeni...?
- Felséges uram, valósággal táltosok, kérem szépen, a csataméneknél erősebbek és szívósabbak, mint az ökrök!
- Akkor nyerget rájuk és vágta!...

... a király lelkes volt. Lelkes volt tulajdonképpen mindenki. Ófelsége a vonaton beszélgetett „minisztereivel”. Ekképp:

- A parittyás egységekkel nem volt gond? – kérdezte áradó derűvel a király a „hadügyminiszterétől”.

A „hadügyminiszter” bólintott.

- Alig várják már a csatát, készek meghalni önért, felség!

A király bólintott.

- Lőszertánpótlás?
- Kecskébogyók tömkelege.
- Helyes, ezt kapják, akik akadékoskodni merészelnék királyukkal szemben!
- Igenis, felség!

– A kaszás különítmény?

– Kiegyenesítve, kiélezve mind!

– Helyes, helyes, ezt már szeretem! Ostenburg a Budai Várpalotában várja majd a parancsaimat. Így beszéltük meg. A legjobb pezsgővel koccintunk majd!

A „hadügyminiszter” ismét bólintott. Ekkor a „belügyminiszter” jelentkezett szólásra.

– Tessék csak, parancsoljon! – mondta végtelen jóindulattal a király.

– A rend biztosítva lesz, efelől biztosíthatom, felségedet.

A király tenyereit dörzsölte, és méltóságteljesen tekintett ki az ablakon. Ekkor állt meg a vonat, Budaörsnél. Hirtelen rengeteg fegyveres vette körül a vonatot: gyorsan lefegyverezték a vonatbéli katonákat. Egy perc alatt mindenki fogoly lett. A királyi szalonkocsi ajtaján kopogtattak. A király és a két „miniszter” döbbent arccal néztek össze. A király aztán köhintett.

– Te... Tessék!

Állig felfegyverzett különítményesek karéjában belépett a Kormányzó; meghajolt és így szólt vigyorogva:

– Felséged, már megbocsásson, de ez nem a jó irány!

– Nem értem önt, kormányzó!

– Ej, megint huncutkodik felséged, mint Húsvétkor! Értem én a tréfát, hahaha!

– Megyek fel a Budai Várba, hogy átvegyem a...

– Még egyszer mondom felségednek: ez nem a jó irány. Amit felséged tesz. Hamarosan idetolat egy mozdony és megy visszafelé. Na, az a jó irány!

A király pulykavörös arccal nézett a Kormányzóra, és azt mondta:

– Hát akkor ez lenne a jó irány, ön szerint?

– Ó, hát persze! Ausztria határáig. Onnan pedig vissza Svájcba. Ez a jó irány. Más út nincs, higgye el nekem. Az egész világ frászban van az újabb csínytevésétől. Meg kell őket nyugtatni. Nyugodt lehet felséged, meg fogom őket nyugtatni!

A király sokáig nézte a Kormányzót. Majd megvonta a vállát és lassan bólintott egyet.

Jahoda Sándor: Tetkóim története

– Köszöntjük a sajtótájékoztatón Friss Palit, *Az Utolérhető*-t – ahogy rajongói nevezik őt idestova már kerek egy hónapja!

– Köszönöm...

– Nagyon szívesen, Pali!

– **Tebát:** köszönöm édesanyámnak és édesapámnak, hogy megajándékozták a világot – létrehozásommal. (**Rajongók és újságírók garmadája tapssal és felkiáltással: Köszönjük, köszönjük!**)

– Természetesen én is köszönöm, Pali!

– Uram, volna egy kérdésem, amely...

– Parancsoljon! De csak röviden, ha kérhetném.

– Rövid leszek. Nos, arra volnék kíváncsi, akarom mondani az egész ország kíváncsi rá, hogy mit szimbolizálnak a tetoválásai, amely bőrének egész testfelületét fedik – **állítólag**. Igaz-e ez, vagy csak a szokásos híresztelés, mondhatnám pletyka?

– Köszönöm a kérdését. És örömmel jelenthetem, hogy a hír – igaz. Száz százalékban fedi az igazságot, miszerint bőrfelületemnek száz százalékát fedik a tetkóim. Hát, először is (**leveszi fényesen csillogó krokodilborzakóját, és félmeztelenül ledobja maga mellé**): ez például, mint látják (**mutatja**), itt ni, a bal karomon kezdődően, fel, egészen a vállamig, első és legnagyobb szerelmem neve kínai írásjelekkel, és egy sárkánnyal a végén. Azért nem rossz, mi? He? (**rajongók garmadája, fojtottan: Óóóóóó!**) A másik karomon pedig, itt, látják? Szóval, ez, ami fölrepül egészen a vállamig...

– Mi az?

– Nos, ez egy szárnyas vietnámi törpe csüngőhasú malac, ami fölrepül, ugye, a... ő a legdrágább, legcukorfalatabb kismalac az egész világon, amelyet – vagy mondhatom: **akit** – életem következő legnagyobb szerelmével együtt neveltünk fel, kettesben, csak, miután szakítottunk fél év után, elvitte magához. Én utána annyira búslakodtam Tibike után, hogy...

– Ki az a „Tibike”, ha szabad tudnom?

– Ö... hát a kismalacom, természetesen.

– Magának nagy malaca van, hogy el tudta viselni ezt a kétségtelenül elviselhetetlen csapást!

– Milyen jól mondta! Hogy hívják, uram?

– Tibor.

– Tibor... Tibor... Tibi... Tibike...

– Van még valakinek kérdése Friss Palihoz?

– Igen, nekem volna.

– Tessék csak, tessék, ez most egy életre szóló alkalom...

– Hát... ö... Érdeklődöm, hogy a malac-tetkón, azok ott, a füleiben és az orrán **valódiak-e** a

pirszingek, vagy csak ügyes...?

– Örömmel közlöm veletek, drága barátaim, hogy – **igaziak!**

– És... miért... kellett...?

– A válasz pofonegyszerű. Azért, mert a Tibikén is vannak, és így hiteles.

– Bocsásson meg, kedves Pali, de máshol is van igazi pirszingje a többi tetkón is?

– Miazhogy! Itt van például (**megfordul**) egy portré a következő életem legnagyobb és legcsodálatosabb szerelmének arca... hogy is hívják... ej, a kutya vigye el... nem emlékszem a nevére... Sebaj! Tehát mint látják, egy van az orrában, kettő a szemöldökében, három-három a füleiben, az ajkában pedig egy – az viszont még csilingel is (**jól megrázza magát**), hallják, mily édes melódia...?

– Én azt szeretném megtudni, hogy máshol is van-e a testén lévő tetkókon, pirszing?

– De még mennyire! (**már tolja is le a nadrágját**) Még szép!

– Khm! Izé! Hálásan köszönjük az influenzszer úrnak, hogy megtisztelt minket azzal, hogy eljött ide hozzánk és előadást tartott a...

– Látják? (**báttal, a csupasz fenekét mutatja a közönségnek**) Jó mi? He?

– ...

Udvarhelyi András: Kultúrbotrány Gyulán

– *Simonyi Imre költő lakhelyén ma WC van!* –

Előre bocsátom, nem szeretem az ország egyik legudvariatlanabb költőjét, Simonyi Imrét, nem tartom jelentős költőnek, de ez nem jelenti, hogy ne háborodjak fel, amit műveltek emlékházával. Nem ezt a sorsot érdemelte az utókortól, ha már életében sem becsülték eléggé. Amit hagyatékával, emlékezetének meggyalázásával tettek Gyulán, az több mint kultúrbotrány. Most majd felháborodnak néhányan Gyulán. Háborodjanak fel. De ne ez én írásomon. Ha jelent nekik valamit Simonyi emléke, csináljanak az illemhelyből megint Simonyi emlékházat. És akkor helyreáll az értékrend. Azt is megírom.

Annyit tudni kell, hogy a Száz éves cukrászda turistalátványosság, kedvelt helye a gyulaiaknak és a városba látogatóknak, akik, ha oda látogattak, megnézhatték a Simonyi kiállítást, megnézhatték, milyen körülmények között élt város díszpolgára. Azt is tudni érdemes, hogy

1840-ben alakították át az addig gyógyszerárként működő épületet cukrászdává. Az empire stílusú épületben több szalon is van klasszicista-biedermeier bútorzattal. Az ország második legrégebb cukrászdája a Ruszwurm után. Régen Reinhardt néven volt ismert, kedvelt közösségi hely. Simonyi még ezen a néven említi verseiben a cukrászdát. De ma – az én megítélésem szerint – inkább szégyenfoltja a városnak.

A cukrászda exkluzív berendezése megmaradt, a régi, egymásból nyíló, szalon jellege is. A falon nagyméretű, régi festmények lógnak. Akik nem tudják, mi történt itt, azok elgyönyörködhetnek a felújított cukrászdában. Az egyik szobából – oda nem illő stílusban – lehet egy vasajton kilépni a hátsó folyosóra, ahol a folyosó egyik végén kialakították a cukrászda múzeumát kb. 10 négyzetméteres területen. Régi cukrászati használati tárgyak vannak benne és egy kemence. Tehát a patinás cukrászdanak van kis „múzeuma”, a költőnek nincs helye itt, se híre sem hamva. Azaz hamva van a temetőben. Pontosabban a városi könyvtárban megtekinthető egy kis Simonyi kiállítás, mellszobra is hirdeti emlékezetét. Élt itt egy költő. A cukrászda egyik falán található egy koszlott, olvashatatlan „emléktábla”. Ezt meghagyta a bérlő.

Az L alakú folyosó másik végén lehet kijutni az épület zárt kertjébe. Itt található a költő lakásának helyén a luxus kivitelben felújított illemhely: női, férfi és kerek székcsillag, villogó klozet. A WC-kultúra ékessége. A város ad magára. Ez lett Gyula város díszpolgárának múzeumából. Mindenre gondoltak a gondos építetők, a WC tetőzetét modern cserépfedéllel újították fel, falait ragyogó fehérre festették. Egyéb látnivaló nincs a kopár kertben. Simonyit életében partvonalra tették, halála után kilakoltatták.

Azon már nem is csodálkozom, hogy Simonyi Imréről a gyulai felszolgáló lányok és a járókelők alig vagy semmit sem tudnak, nem is hallottak. Miért is tudnának? Habár a lányok láthatják munkahelyük fő falán, kb. három méter magasságban lévő valamikori emléktáblát, s ezt munkába menet és jövet látniuk kellene. Az emléktábla kb. 25X25 cm-es fekete fémből készült, így a szintén fekete felirat olvashatatlan. A bejárati kétszárnyú kapu szintén fekete fémből készült, egészen közélről lehet csak kivenni mintázatát.

Egy nem gyulai turista, aki szerette Simonyi költészetét, megkeresett Gyulán minden fellelhető fórumot a mobil telefonján, ahol érdeklődni lehetne Simonyi hagyatéka után. Mindenhol „*nem tudom*” választ kapott. A hajdani tárlók anyaga, a személyes holmik, Simonyi bútorai, több kötetes könyvtára, kedves írójának, Márainak könyvei és a kéziratok, a Kohán-festmények is nyomtalanul eltűntek. Illetve, ki lehetne nyomozni, talán az örökösök tudják. Az egyikük Dancs László, 1996-2002-ig a városka polgármestere volt, aki egy darabig ápolta is a költő emlékét, nagy valószínűség szerint egyik kezdeményezője volt a költő emlékhelye kialakításnak. Egy darabig működött is a kis „múzeum”, habár nem volt gazdája, hol meg lehetett nézni, hol nem. Dancs úr kis füzetet is kiadott a költő hátrahagyott költeményeiből. Címe: *A költő törvénye*. De a költő szigorú törvényei között, amely többek között a múlt megbecsülését írta elő, nem szerepelt múzeumának megszüntetése. A múltat nem kell végképp eltörölni. A másik két örökös Vaszkán Erzsébet Simonyi gondozója és Jenei Gyula, az *Esó* című színvonalas irodalmi folyóirat főszerkesztője, aki évek óta igyekszik lapjában ébren tartani Simonyi emlékezetét. Több kitűnő emlékszámot adott ki a költőről.

A poéta végrendeletében kétmillió örökségből Jenei 30 ezer forintot kapott, Vaszkán és

Dancs a többi. Nem valószínű, hogy Jenei részt vett volna a kis múzeum felszámolásában, egy irodalmár nem tesz ilyet. Marad a gyanú másik két örökös esetében. De mindkettő gyulai patrióta. Talán a politikus Dancs úr is kizárható a kipakolók sorából? Marad Vaszkán Erzsébet, aki valószínűleg intézkedett.

Aztán a költő utolsó lakhelye a Százéves cukrászda raktára lett, végül illetlenül illemhely. Másfél évtizede még tábla jelölte azt az asztalt, amely Simonyi törzshelye volt a cukrászdában. Ott töltötte minden estéjét és írta verseit. A pultnál árulták a könyveit is. Ma már nem árulnak Simonyi könyveket, ma már a gyulaiak, legalábbis a Százéves cukrászda alkalmazottjai és bérlője – úgy tűnik – nem becsülik költőjüket, csak látvány-süteményt lehet kapni a cukrászdában, az gazdaságos, a költészet nem.

Szomorú, hogy az örökösök – vagy az örökösök egyike –, kipakolva a lakást, valószínűleg eladta az értékes Kohán-festményeket vagy magánhasználatban tartja. Elvitték Simonyi szobájából, ami mozdítható volt, csak a csupasz falak maradtak meg. És így a cukrászda új bérlője már egy kirámolt, nem használt, leromlott valamikori lakást alakított át WC-vé, ami egy darabig raktára volt a cukrászdának. Az új bérlő tehát jogilag nem felelős. Talán nem is olvasott soha Simonyi verset? És nem tudta kicsoda volt a város díszpolgára? Racionálisan gondolkodott, a leromlott kis épületet idén felújította és csinos kis WC-t épített Simonyi valamikori lakása helyére. Akár ismerte a költőt, akár nem, azt tudhatta, hogy Simonyinak kedvelt helye volt a cukrászda. Hiszen a cukrászda külső falán ott látható ma is, ha olvashatatlanul is, a költő emléktáblája. No és, ha tudta, ki volt Simonyi? Akkor mi van? Annál inkább szégyen van, mert azt jelenti, hogy enyhén szólva nem becsülte sokra a poétát, a költészetet. Ami nem is csoda elbunkósodó világunkban. És lássuk be az üzlet természetesen fontosabb ebben haszonelvű világban, mint a kultúra. Mit is várhatunk egy haszonelvűtől? A lényeg, hogy finom süteményeket áruljon, nem? Minek ide a költő, az csak zavar, gond van vele, haszon nélkül.

Arról sem hallottam, hogy ebben az egyébként kulturált városban tiltakoztak volna a Simonyi emléktárgyak széthordása, a Simonyi-ház WC-vé átalakítása ellen. A facebookon egy Magyar Barna nevű, Simonyit becsülő költő szóvá tette ugyan a skandalumot. Bejegyzésében azt kérdezte: WC lett Imre bácsi utolsó otthonából? Mindössze egy komment volt a reakálás, Gelleiné Ilyés Kataliné. A helyi sajtóban és megyei sajtóban semmi. Arra kérdésemre, hogy mit tett ez ügyben a gyulai értelmiség, azt a választ kaptam, semmit. Különben is, van gyulai értelmiség? – kérdezett vissza. – Hiszen egy-egy irodalmi rendezvényre csak 40-60 gyulai megy el, a tájoló színháznak még van közönsége, 400-600.

Azt is elárulta ismerősöm, hogy a történet elsőrendű felelősei a bérlő és az átalakítás vezetői. Meg az önkormányzat illetékesei. Merthogy az önkormányzat tudott az ügyről, hiszen az építési engedélyeket ők adták ki, az alaposan kidolgozott terveket ők hagyták jóvá.

Egyébként minden jogszerű volt, mint minden ebben az országban. De ebben a valóban festőien szép, kulturált városban, amelynek polgárai büszkék kultúrájukra, nem mondta egyetlen gyulai lokálpatrióta, egyetlen polgár, hogy nem illik illemhelyet csinálni a város híres költőjének lakásából? Nem tudták, hogy a múltat meg kell becsülni? Nem mondta senki a cukrászda bérlőjének, hogy kutyakötelessége lett volna, megtartani Simonyi utolsó lakóhelyét emlékháznak, még ha kirámolták is az örökösök? Nem mondta senki az örökösöknek, igaz, hogy jogosan jártak el, de etikátlanul? Hogy barbárság volt, kirámolni, megrabolni a költő emlékét? De ha már így történt, a város vezetőinek tudniuk kellett volna, mi történt a Simonyi házzal? Vagy tudták? Vagy

tudták, de nem intézkedtek? Hiszen jogilag tiszta az ügy. És persze jogállamban élünk. Az örökösöknek persze igaza van. Igaza van? Lehetséges. Jogilag. De erkölcsileg elítélhetőek, igaz ilyen becsületbíróság nincs, különben is honunkban az utóbbi időkben megszűntek működni. Győzött a kulturális ellenforradalom. Akárhogy is van, akár jogszerű a WC építése, akár nem, ez szégyen, gyalázat. Simonyi forog a sírjában. Gyulán a költő nemcsak fizikailag halt meg, hanem szellemében is. Ezt nem érdemelte. Mit mondana a költő ezekről a túlpartiakról, ha most feltámadna?

Bakó Endre: Köszöntők és bosszantók

– *Egy osztálybarcos csasztuska-gyűjteményről (1954)* –

1.

Mi az a csasztuska? – kérdezhetik a fiatalok, de talán idősebbek is. A gyors válasz: a rigmus szó (műnem?) orosz nyelvből átvett szinonimája. A rigmus valószínűleg ősi műnem, a népköltészet egyik igénytelenebb terméke, talán ma is felfelbukkan, hiszen lakodalmak, közösségi ünnepek ma is vannak, de ugyanúgy a háttérbe szorult a népszokások között, sőt kiveszőben van, mint a magyar nóta vagy a népdal. A rigmust a néprajzkutatók a maga helyén komolyan vették, több ágát megkülönböztették (névnapi köszöntők, falucsúfolók, táncszók, választási rigmusok, sírfeliratok stb.) a legnevesebb kutatók foglalkoztak vele, (Katona Imre, Újfalussy József, Dégh Linda, Faragó József stb.). 1955-ben könyv is jelent meg *A rigmusköltészet* címmel. (Katona Imre-Simon Zoltán- Varga Imre).

A csasztuska az 1940-es évek végétől az 1956-os forradalomig – szovjet mintára – viruló műnemnek számított, politikai agitációs funkciót töltött be. Csasztuska brigádok alakultak és megjelentek üzemekben, téveszekben, tanácsi utasításra a cséplésnél a kötelező terménybeadásra, az országgyűlési választás előtt a népfontra buzdítottak, az élet minden területén versenyre ösztönöztek. Az a téves hit éltette, hogy nemcsak erkölcsi nevelő erő rejlik benne, nem csupán az emberi viselkedést képes befolyásolni, hanem a termelőmunkát is segíteni tudja: „Tegyük mozgalmunkat elevenné és harcossá, hasonlóvá a Szovjetunió rigmusíró mozgalmához, ahol felismerték a rigmusírás és alkalmazás jelentőségét, magas színvonalra fejlesztették, és ahol nem kisebb költők írtak rigmusokat, mint Majakovszkij és Szurkov.” – erősíti a trendet Fülöp György. (*A IV. Rigmusíró konferencia elé – Néplap*, 1953. szept. 11. 4.)

A Hajdú-Bihar megyei tanács például olyannyira hitt (vagy úgy tett, mintha hinne) a csasztuska életformáló erejében, hogy mozgalmommá szélesítette és létrehozta a rigmusírók munkaközösségét. Ezt dokumentálja a következő újsághír: „Ma délelőtt 9 órakor a Megyei Tanács párhelyiségeiben összegyűlnek a megye falvainak rigmusköltői és a szocialista szektorok

kultúrfelelősei, hogy megbeszéljék a rigmusírás és előadás elvi és gyakorlati módszereit. Az összejöveten Marjai Márton elvtárs, az írószövetség debreceni csoportjának tagja, tart előadást a rigmusírás helyes módszereiről, a rigmusos agitáció területén szerzett tapasztalatairól és a feladatairól. Marjai elvtárs előadása után Benkő elvtársnő, aki a földesi lakodalmakban a rigmusmondót játssza, ad elő rigmusokat és egy kultúragitációs brigád szerepel. Az előadást és a bemutatót vita követi. Az összejövételnek, melyen részt vesznek a Népművelési Minisztérium és a Népművészeti Intézet kiküldöttjei is, az a célja, hogy ezt a műfajt, mint a kultúragitáció egyik legkiválóbb formáját tovább fejlessze, úgy formailag, mint tartalmilag magasabb színvonalra segítse” (*Rigmusírók értekezlete, Néplap*, 1953. febr. 8. 4.)

Kis idő múlva újra hallattak magukról. Ebből a szövegből megtudjuk, milyen variációkat eszeltek ki az előadásos formán kívül: „Érdekes és jelentős kulturális esemény színhelye lesz vasárnap délelőtt 9-órákor a Debreceni Járási Kultúrotthon (Vörös Hadsereg útja 28-c. alatt) helyisége, ahol a Hajdú-Bihar megyei rigmusírók tartják II. értekezletüket. Az értekezlet egyúttal alakító ülése is lesz a Hajdú-Bihar megyei Rigmusírók Munkaközösségének A konferencián a rigmusírás feladatairól és szakmai problémáiról tartanak előadást. Ezt beszámoló és vita követi, melynek keretében a résztvevő üzemek és falvak rigmusírói felolvasnak rigmusaikból és közösen vitatják meg azokat. Hajdú-Bihar megye Tanácsának Népművelési Osztálya széleskörű akciót indított, melynek keretében megyszerte vidám rigmusokkal és rajzokkal ellátott plakátok figyelmeztetik város és falu dolgozóit, időszerű feladataikra és számolnak be eredményeikről. – A közelmúltban jelent meg a debreceni utcákon a *Vetési Naptár* és a *Mit érdemel ez a két kulák?* című rigmusos plakát. Most készülnek a rigmusos választási plakátok és műsorfüzetek, melyekben szintén nagy szerepe lesz a rigmusnak. Nagy sikert arat megyszerte a *Dongó* nevű havonta megjelenő rigmusos faliújság, melyet Másits László szerkeszt és szintén a Hajdú-Bihar megyei Tanács Népművelési Osztálya bocsát közre. A vasárnapi értekezlet feladata és célja lesz: a rigmusírás területén elért eredmények tovább fokozása, hogy ez a kiváló tömegnevelő eszköz minél eredményesebben segítse a választások sikerét.” (*Rigmusírók értekezlete Debrecenben - 1953. ápr. 18. 4.*)

Az értekezletről beszámoló is született, amely megnevez néhány újdonsült rigmusírót: „Vasárnap délelőtt tartották a Megyei Tanács párthelyiségében második értekezletüket a megye rigmusírói. Az értekezleten Taar Ferenc elvtársnak, a Megyei Tanács népművelési osztály vezetőjének megnyitóját után Fülöp György elvtárs ismertette a megalakítandó Megyei Rigmusírók Munkaközösségének célját és feladatait, majd a rigmusírással kapcsolatban felvetődő problémáikat beszélték meg az egybegyűltek. Többen olvastak fel rigmusaikból is, így többek között Sarkadi Lajosné, a vénkerti MNDSz szervezet vezetője. Fazekas Lajosné egyszerű hajdúnánási parasztasszony, Karacs Sándor püspökladányi tanuló, Bernáth Zoltán bútorgyári munkás és Varga István 74 éves hajdúszoboszlói parasztember olvasták fel rigmusaikat. Igen érdekes és hasznos volt az értekezlet egyik napirendi pontja. A rigmusírók négy témát, kaptak és ezekről rigmusokat kellett faragniuk, melyeket azonnal előadtak. A fél óra alatt igen sok jól sikerült rigmus született. Különösen sikerült a hajdúböszörményi Miska János rigmusa, melyet a múlt és jelen szemléltetésére írt leleményesen, élőképekkel telítve. A dallamokat is kiválóan választotta meg a mondanivaló alátámasztásához. A rigmusok felolvasása után a jelenlevők megvitatták azokat. — Marjai Márton elvtárs a vita során négy pontban foglalta össze a jó rigmus alapvető jellegzetességeit: 1. Rövid és csattanós legyen, 2. Eleven, színes képekből álljon, 3. Nyelvezete

népi és 4. Szellemes legyen. Az értekezlet végén a rigmusírók megalakították megyei Munkaközösségüket és megválasztották annak vezetőségét. Választásuk alapján a Munkaközösség elnöke Marjai Márton, titkára pedig Fülöp György lett.” (*A megyei rigmusírók jól sikerült értekezlete – Néplap*, 1953. ápr. 22. 4)

2.

1954-ben aztán egy csasztuska-gyűjtemény könyvformában is megjelent Debrecenben *Köszöntök és bosszantók* címmel. A négyezer példányban napvilágot látott kiadványt egy Hajdúszoboszlóról elszármazott népművelő, tanár, amartórfilm-rendező, a nemrég elhunyt Nagy László János, Pávai Vajna Ferenc életrajzírója, a Holló László-könyvek szerzője szerkesztette, aki annak idején a megyei tanács népművelési osztályának főelőadója volt. A négy-öt szerzős könyvecske hivatalos körökben meglehetősen sikert aratott, olyannyira, hogy több csasztuskát politikai beszédekben szólás-mondásként, poénkodva idézgettek. Úgy tartották, hogy ezek a legtöbbször primitív szövegek az új élet, a társadalmi átalakulás jellemző és fontos megnyilatkozásai. Ahogy a szerkesztő írja: „Az írók igyekeztek lépést tartani hétmérföldes csizmában lépő gazdag életünkkel, azonban mindig ügyeltek arra, hogy nagy műgonddal valódi élményekből fakadó költészetet írjanak. Természetesen nem sikerülhetett ez mindig a legtökéletesebben. Úgy véljük azonban, e gyűjtemény is segít eloszlatni a rigmusirodalom lebecsülőinek előítéletét.” Vagyis módjával ugyan, de némi esztétikai értéket is láttak bennük:

*Ha oly magasra nem is érnek,
Mint drámák, ódák és regények,
De a harcban elöl járnak,
Mindig bátrak
És kemények
A rigmusok,
Az irodalmi közlegények*

Meggyőződésem, hogy a csasztuskáknál jobban, hitelesebben nem lehet a kora-rákosi korszak légkörét bemutatni. Dicsérik a sztahanovistákat, az új létesítményeket: „Most nőnek a gyárfalak a földből, / De már az új golyóscsapágy gördül, / Magyar munkás acélból faragta, / Történelmünk kerekébe rakta.” (Büszkeségünk a Golyóscsapágygyár) Kitüntetett területe volt a rigmusíróknak a falu. Ez nem véletlen. Egyrészt a rigmus igazából paraszti műnem, jobban befogadja a falusi fül, másrészt ekkor a legnagyobb gond a mezőgazdaság állapota volt, mivel elkezdődött a téesszervezés, ami sok gonddal járt, többek között a parasztság jelentős részének ellenállása miatt. Azokban az években jegyre adták a kenyeret, a lisztet, a cukrot. Ezért, ha dicsérni valót találtak egy termelőszövetkezetben, egy sikeres vezetőben, azt szívesen tették. A hajdúböszörményi Vörös Csillag téeszt így dicsérik: „Mindig első a szántás-vetésben, / Aratásban és a begyűjtésben, / A hazának mindent bőven adnak, / Százszor annyit érte visszakapnak. / A tagság

itt öntudatos, rendes. / Nagy István, az elnök, érdemrendes. / Szereti is a téesz tagsága, / Egész város küldi fel a Házba.” Téma a tojásbegyűjtés, az aratás, a cséplés, a fásítás, a téesz-zárszámadás stb., természetesen minden rózsaszínben. „Hajdú-Bihar vármegye, / Rajtunk az ország szeme!” (...) Ébresszünk fel minden falut, / Mindenkit, aki elaludt. / Versenyre fel a kenyérért, / Megyék közt az elsőségért.” (Elsők között az élre!)

A főszólam azonban nem a dicséret, hanem a bírálata, ami több volt, mint bosszantás. Némelykor kikapnak egyes személyek, olykor jogosan. Például a konyári kocsis: „Felöntött a kocsis a garatra, / Holtrészezen mászott fel a bakra, / Lovak száját zablával széttépi, / Ostornyéllal veri, ahol éri. (...) / Ember! Szégyelld magad tettedért, / A szolgálkölcs benned még visszatért.” Máskor egy egész község részesül elmarasztalásban. „Gépállomás! / Vetőgépek csöveiben csirázik az árpa, / Talán onnan akarják majd learatni nyárba’, / Tetétlenül többtermelés ilyenformán járja? (Te tétlen Tetétlen) Permanens téma a kuláküldözés. Legtöbbször név szerint pellengéreznek ki módosabb gazdákat, középparasztokat, ami nem csupán erkölcsi megbélyegzés, hanem ahogy egy pártfunkcionáriustól később hallottam, akit kiszerveztettek, az este csomagolhatta a pizsamáját, vehette a fogkefáját. Balázs Sándor írja a Debreceni **Dongó**-nak: „Megírom és neked sorba a neveket, / Mérges fullánkokkal szurkálod meg ezeket, / Felszólította már a tanács hivatal, / Akinek a neve, jól tudom, Papp Antal. (...) Garabuci Rebi, ez a vén boszorka, / Olyan, mint egy sárkány, jó éles a torka. / Ezzel a VB. is képzeld, hogy megjárta / A házában őket kapanyéllal várta.” (Duruzsold el Dongó, tudja meg a világ) Ilyen vad, embertelen szövegek is születtek: „Sóhajtozik a kulák, / „Cudar világ járja.” / Kihallatszik szavából, / Amerikát várja / (...) Míg megvolt a nagy tokád, / Nagyon nagy volt a pofád. / Mondtam kulák, csendesedj, / Mondtam, hogy ne hegyeskedj! (...) / Most bizony bajos neked, / A helyedet nem leled, / Ülj a halálmotorba: / Utazzál a pokolba” (Ment már neki jobban is) Marjai Márton is kivette a részét a kuláküldözésből: „Élt egy özvegy magában, / Boczán Pálné Ladányban. / Maradt rá egy gazdag szép bolt, / Vagyonka is – tizennégy hold. (...) Boczán Pálné nem lopott, / Olcsó nála a robot, / Drága nála a portéka, / Akár deka, akár véka.” (Zárójelben: Boczán Pálnét rövidesen 8 év börtönbüntetésre ítélték.)

E kis bugyuta szövegek közül természetesen nem hiányozhatott a személyi kultusz ápolása. Csak egy rövid versike a sok közül: „Rákosinak küldjük most / Nádudvarról a butykost. / A hazára minden reggel / Ebből igyon egészséggel.” (Rákosi elvtársnak küldendő ajándék korsóra) Érdekes, hogy több csasztuska „hőse” Veres Péter. Nem véletlen a szóhasználat: az író mindannyiszor pozitív beállításban szerepel, mint képviselőjelölt: „Itt van az új próbatétel, / Magállja azt Veres Péter! / Gondoljátok meg parasztok, / Nem akárcikre szavaztok. (...) Veres Péter kis pennája / Jól ír, ha tintába mártja, / Írja is meg új életünk, / hogy már tovább nem szenvedünk.” (**Új próbatétel**)

E gyűjteményben szereplő rigmusok közül sokat eleve ismert dallamokra is írtak, másokhoz utóbb kerestek dallamot.

Néhány szó a szerzőkről. A hagyományban a legtöbb rigmusíró személytelen maradt, akárcsak a népdalok szerzői. E könyvecske csasztuskáit olyan személyek írták, akik vállalták nevüket. A rigmusok többsége a debreceni **Dongó** c. élclapban jelent meg névvel ellátva. Elsőnek Marjai Márton nevét említem, ő volt a „csasztuska-vezér.” Aki azt gondolja, hogy valami képzetlen munkáskáderről van szó, az nagyot téved! A hajdúböszörményi származású Marjai

Márton magyar-latin szakot végzett a debreceni egyetemen, Bukarestben is tanult ösztöndíjjal, tanítványa volt Dimitrie Gusti professzornak, a szociológia-tudomány világhírű művelőjének, egyik alapítója és szerkesztője az Alföld folyóirat elődjének, az *Építünk* c. irodalmi kiadványnak. Rövid ideig a debreceni Fazekas Gimnáziumban tanárkodott, majd a megyei tanács népművelési osztályán dolgozott. Munkásságát Budapesten a Népművelési Intézetben folytatta és fejezte be, s időtálló helytörténeti tanulmányokat is írt. Az ő nevétől sokáig elválaszthatatlan volt – az 1960-as években már nevetséges elmeszülemény – két csasztuska. Az egyik a Se füle, se farka: ”Hová lett a malac füle, farka? / A sok patkány éjjel mind lemarta. / Kívánjuk a malacgondozónak, / Sajat füle, farka nélkül ébredjen fel holnap!” A másikat a csepeli gyár felhasználta reklámnak: „Vadonatúj Csepel motor, / De kedvem szerint dorombol. / Jól fogóddz meg Julis hátul, / Kiszaladunk a világbul.” Egyszer azonban őt is „tollhegyre tűzte” Obersovszky Gyula, – később az 56-os forradalom hőse, aki ekkor stabil sztálinista volt – és kiszerveztette a *Néplap Villám* rovatában: „Marjai Márton elvtárs, az Írószövetség debreceni csoportjának tagja: A rigmusírók megyei értekezletén neked kellett volna előadást tartanod. Az értekezleten azonban másfél órás késéssel, felkészületlenül! jelentél meg. Elvtárs! Több felelősséget várunk tőled, ennek a divatos műfajnak a fejlesztésében. Ma már nem lehet egy előadás megtartására jegyzet és tanulás nélkül felkészülni!” (O. Gy.: *Villám – Néplap*, 1953. febr. 11. 4)

Fülöp György újságíró és karikaturista a *Néplapn*ál, (később Budapesten a *Ludas Matyi*nál), s miközben falusi tárgyú csasztuskákat sem restelt írni, az a hír járta róla, hogy nem tudta megkülönböztetni a dohányt a cukorrépatól. Balázs Sándor bakonszegi parasztember volt, a szerkesztő dicsérőleg említi, hogy mindössze egy éve ír. A többi szereplő egy-egy csasztuskával járult hozzá a könyv „sikeréhez”, jelenlétük nem releváns.

Bényei József kiváló könyvében (*Rigmusköltészet az ötvenes években*, 1992) felteszi a kérdést. „Irodalom-e a rigmusköltészet? Csak látszólag s főként így utólag tűnik formálisnak a kérdés. A rigmusköltészetet főként fejlődésének első szakaszában hol irodalomnak, hol népköltészetnek tekintették vagy a kettő közötti átmenetnek.” Tulajdonképpen mindegy, hova sorolta a tudomány, a lényeg az, hogy mérsékelt esztétikai értéket is hordozott. Egyet értünk Bényeivel, a huszadik századi, s főként az 1950-es évek rigmusköltészete, a csasztuska legfeljebb dokumentumérték. „Annyira politikai, sőt aktuálpolitikai jelenséggé változott, hogy elveszítette valódi kapcsolatát a művészettel, irodalommal.”

Udvarhelyi András: Egy jó ember, tiszta szándékkal III.

Követ kővel kell visszadobni?

Baranyi, a közéleti, lázadó költő

Születésnap köszöntő helyett

„Nem. E robosztus, engesztelhetetlen
ifjú nem tartja orcájának másik
felét oda, ha egyszer arcul csapják.

Nem dob kenyeret vissza, hogyha kővel
dobják meg és nem kéri az Atyától,
hogy nézze el bűnét a csöcseléknek,
mivel – úgymond – nem tudja, mit cselekszik.”

(Baranyi Ferenc: *A sixtusi Krisztus*. 458.l.)

Kaptam egy 679 oldalas, 72 dekás, mind esztétikailag, mind valóságában súlyos verseskötetet, melynek címe: Tiszta szándékkal. Pályakép – versekben. 1954-2022. Büszke vagyok az ajánlásra, mely felér egy Pulitzer-díjjal: „*Udvarhelyi Andrissnak jólesően emlékezve ifjonti*

forrongásainkra, víg napjainkra, küzdelmeinkre. Örök barátsággal. Baranyi Feri. 2022. május

25.” Soha nem felejttem ennél fontosabb aforizmáját: „*Magánérzetem jó, közérzetem cudar*. Így válaszolt kérdésemre Baranyi Ferenc a 70. születésnapjára rendezett író olvasó találkozón, a csepeli Munkásotthonban, a Tamási Lajos Olvasó Munkás Klub rendezvényén, ahol jómagam voltam a kérdező. Azóta eltettem emlékezetembe ezt a bölcs mondatát és gyakran eszembe jut magánérzetem és közérzetem közti különbség, különösen, ha gondolkodó fotelomból nézem a lehető legjobb világunk szörnyűségeit és élvezem a kávézás örömét. És amikor most a Tiszta szándékkal című, csaknem 400 verset tartalmazó versben írt kötetét olvasom, ez a mondat jár a fejemben, mert verseiből is kiolvasható ez a kettősség: magánérzete jó, közérzete cudar. Habár, most, hogy a betegségek kínozzák, a magánérzete sem lehet kimondottan jónak mondható. Sok-sok élményem fűz Baranyi Ferenchez, ő nem is tudja, milyen sokat tanultam tőle, milyen sokat köszönhetek neki. 1972 óta ismerem és kedvelem őt és költészetét. Úgy gondolom, hogy mint olvasó és mint újságírónak az a kutyakötelességem, hogy a nálam tehetségesebb embereket népszerűsítsem, akikkel lényegében egy húron pendülök, akik helyettem és értem el tudják mondani azt, amit én nem. Ők, én vagyok. Ők úgy is tekinthetők, mint Vergiliusaim az irodalom rengetegében. Az én esetemben ilyen „örök barátaim”, a jó sors hozta interjúalanyaim, de helyesebb, ha azt mondom, hogy csevegő partnereim: Hegedüs Géza, Moldova György, Dinnyés Jóska, Madarász Imre, Góg János és nem utolsósorban, Baranyi Ferenc, akivel ugyan ritkán találkozhattam, mert rengeteg fontosabb dolga is volt, mint egy segédfogalmazóval kvaterkázni, de amikor nagy ritkán beszélgettünk, az élmény volt. Baranyival való csevegéseim során mindig az öreg, pipás Hegedüs Géza jutott eszembe, aki füstfelhőbe burkolódzva, mondta: *csevegve szép az élet és az irodalom*. Írnám, hogy Ferivel, de egy komoly, Kossuth-díjas költőre nem illik a Feri. Nos Baranyi Ferencsel való interjúim mindig adtak valami plusz mellett valami hiányérzetet, főleg lelkiismeretfurdalást: ezt is el kell, kellene olvasnom, azt a muzsikát is meg kellene hallgatnom és persze igyekezniem kell, kellene az ő értékrendjének megfelelően élni, írni, ez utóbbi a legnehezebb. De amikor 2000-ben – te jószagú úristen!, hogy telik az idő –, már jóval a rendszerváltás után az Astoria szálló híres kávéházában találkoztunk, ürügy csevegésre az *Anti-Orfeusz* című verseskötete volt. És Feri az akkori politikai viszonyokra és a költő feladatára utalva

elmagyarázta, hogy a költő ne legyen megbocsátó az emberség ellen vétőkkel, arra is utalva, hogy akkoriban egy ostoba, feltűnési viszketegségben szenvedő jelentéktelen politikus – nem emlékszem a nevére –, Jézusnak képzelve magát, kenyérral dobta meg ellenfelét. A költő dedikálta kötetét, amely azonban kötelezettségekkel jár, legalább is illik elolvasni, méghozzá figyelmesen. Ráadásul az interjút is elkészítettem, melynek azt a címet adtam, ***Követ kovel kell visszadobni***. Akkor kijelentő mondatban írtam, ma már bizonytalan vagyok, vajon így kell-e tennie a költőnek. És aztán elővettem Baranyi kötetét újra és újra, de ezúttal figyelmesebben kezdtem olvasni különös tekintettel ***közéleti verseire***. És arra jutottam – ó micsoda felfedezés, amikor már sokan leírták és elírták előlem ezt, de hát soha nem késő – „rájöttem”, Baranyi elsősorban ***közéleti költő***.

Az interjúk készítésnek négy haszna van, az egyik, hogy jót cseveghetek egy okos, művelt, nálam műveltebb jó csevegővel, tanulhatok tőle. De mindenkitől lehet tanulni egy-egy mondatot, mondta Vitray Tamás egy beszélgetésünk során és igaza volt. Baranyi tanár úrtól legalább egy könyvre valót. A második haszon, hogy más szemmel olvasom ezentúl a szerző művét, ha megismerem és olvasva saját esendőségeimet fedeztem fel, saját élményeimre ismerem. Harmadik haszna, hogy a próbálkozás, az esszé-írás miatt, kénytelen vagyok többször elolvasni egy-egy szerző művét, mélyebben megismerem és saját véleményyt tudok kialakítani, nem kell másodkézből, az irányított sajtóból megtudnom, mi legyen a véleményem. Nem a médiából, a fél-, negyed és műveletlen, önállóan nem gondolkodó, elfogult bértollnokoktól kell megtudnom, mit gondoljak. A negyedik, mivel esetünkben a költő, Baranyi minőségpárti, és szóvá teszi, ha hibázom, igyekeznem kell lehetőleg hibátlan interjút kiadni a kezemből, nehogy leszidjon. Erre az írásomat is különös gondossággal kell megírnom. A fentiekből kiderülhetett, hogy ez az írás „csak” egy Baranyit kedvelő, becsülő, olvasó eszmefuttatás-próbálkozása, ha tetszik születésnap-i tisztelgés egy jelentős költő előtt. No meg kedvcsináló egy 679 oldalas kötetének elolvasásához.

Baranyi verseinek olvasása közben arra is gondoltam, mi indította ezt az egyébként zenével és költészettel szelídített embert, az örökös lázadásra, akiről nem tudom elképzelni, hogy kővel dobja meg kődobáló ellenfelét, és hogy a Kádár-rendszerben, miért túrték ezt a balról jövő kritikát és a rendszerváltás után miért nem igyekeztek megkarakter-gyilkolni, ahogy ez immár szokássá lett honunkban? Azóta is ezen gondolkodom, mert nyilvánvaló, nem elég egy költőnek megírnia verseit, azokat terjeszteni is kell, el kell juttatni az istenadta néphez. És Baranyi eljutott olvasói ezreihez. De mi van akkor, ha a költő és az Istenadta nép közé állnak a hatalom fura urai? És ez már megszokott honunkban. És ha a mindenkori sajtószabadságot és véleményszabadságot korlátozó hazudó hatalom kipécéz egy sorból állandóan kilógó, együttműködni nem akaró, bíráló író, költőt, aki önmaga akar lenni? Azt bizony könnyen tönkre teheti, ezzel sajnos számolnia kell minden szókimondó tollforgatónak.

Baranyi titka

Sok töprengés után – mert én későn érő, lassú felfogású vagyok, – rájöttem Baranyi titkára. És most elárulom csak önöknek, csak most és akciósan. Az a titka, hogy ellenfelei és olvasó hívei is ***a tiszta, jobbító szándékot látták, látják benne***, a jelentős költőt, meg aztán Feri szeretetreméltó, derűs személyiségét, akiről nem tételeznek fel rosszindulatot, akármelyik szekértáborhoz tartozzanak is. Legfeljebb javítószándékot. Ezért van mindegyik szekértáborban, mindkét parton

híve. A Tiszta szándékkal című kötetének fülszövegeiben és a költő verseinek ajánlásaiból is lehet tudni, hogy a legkülönbözőbb világszemleletű pályatársak is becsülik. Hadd idézzek néhányat a legkülönbözőbb koruk meghatározó jelentőségű különböző és világnézetű irodalmártól: Szepes Erika irodalomtörténész: *„Számomra Baranyi Ferenc neve egyet jelent a tisztességgel és a bátorsággal.”* Alföldy Jenő irodalomtörténész: *„Baranyi költészete a forradalmi etikáért perel a ki-ki ütköző polgári tendenciák – a kétely nélküli belenyugvás, karrierizmus, megalázkodás – láttán.”* Tarján Tamás irodalomtörténész: *„Aki verseit forgatja, annak ismeretlenül is társa, szinte barátja.”* A szakmabeliek csak a jelentős, fontos verseket író költő voltát tisztelik. Olvasóközönsége pedig megtölti az előadóhelyiségeket, vásárolja könyveit. És itt kezdődik a hitelességre, tisztességre alapozott népszerűség, és így válik egy költő közkinccsé, akinek verseit szavalják, az egyébként alig olvasók is. Így térül meg a „befektetett humánium” rövid és hosszútávon. És ez nagy szó. Nem túlzás. Valami hasonló történt Baranyi, mint Faludy esetében, hogy minden magyar költőjévé vált. Aki nem hiszi, olvassa el gyűjteményes kötetét. Megéri. Baranyi sokadszorra bizonyította, hogy nem feltűnési viszketegségből ír, karrierje erősítéséért, pénzért, legfeljebb könyv és lemezgyűjteménye gyarapításáért. Nem adta el magát, mint sok írástudó áruló pályatársa, nem dörgölődik egyetlen hatalomhoz sem. Nem is gyűjtött vagyont, egy panellakásban él és dolgozik, mint író társa, Lengyel József. Autonóm egyéniség. Éppen ezért népszerű, mert olvasói megérik, hogy tettei és versei nem mondanak ellent egymásnak, nem pávatáncol, nem mondja azt, hogy csak a tetteit nézzék, ne azt, amit mond. Arra is gondoltam versrengetegében barangolva, hogy a mindenkori hatalom emberei is érezték, érzik talán, hogy nem tanácsos egy ilyen népszerű költőt keresztre feszíteni. Nem akartak és nem akarnak belőle mártírt csinálni, és ezzel még népszerűbbé tenni. Csak ahogy József Attilát a Kossuth tér szélére száműzték, őt az irodalom perifériájára szorították. Baranyi okos, nem nevesítette meg azokat személy szerint, akiket bírál, nem szólította fel híveit, mint kedves Petőfije, hogy Landler szívében kard, Latour nyakán kötél, nem akarja felakasztani a királyokat, nem nevezte meg korának vad geszti bolondját, gyűjtogató csóvás emberét, mint Ady és főképpen nem gyűlölködött, hanem „csak” megvetésével sújtotta ellenfeleit. Az alapvető erkölcsi elvekkal szembesítette őket. Talán érezte? Nem tudom jól gondolom-e, tudta, hogy hogyha egy gazember nem nevesítünk írásunkban, úgy gondolhatja, nem is róla van szó, hiszen az ilyen félemler, nem tudja, hogy gazember. Egy rongyember énképe torz. A többi erkölcstelen ember, a hülye, a karrierista, a hunyászkodó sem tudja, hogy erkölcstelen, hülye, karrierista meghunyászkodó, nem tartja magát szaremlernek. Sőt szeméből egy gerenda áll ki, saját hibáit nem látja, nem tudja, hogy hívónek, templomjárónak nem illik gyűlölködni. Az ilyeneket, akik utólag mondják, *nem tudtuk, de tettük embereket*, akik ugyanis legbelül talán sejtik, mit tesznek, őket sújtja megvetésével Baranyi. Hogy is írja?

*Nem. Ez az eltökélt fiatalember
 ha kell, saját tanait üti arcul,
 hogy végül az arcátlanság lakoljon.
 S kenyér-válasz nélkül a kodobálók*

is éhen vesznek valamennyien majd.

Méghogy nem tudják, mit tesznek? Sosem

volt Isten fiánál ember még naívabb.

Ezek az nememberek, mintha nem ismernék a bibliai igazságot: hogy ne tedd azt mással, amit önmagadnak nem kívánsz. Meg hogy ki fegyvert fog, fegyver által vész el. És ez a vízváltó. Tehát éppen mert Baranyi korának hatalmasai többnyire nem tudtak, nem tudnak különbséget tenni, nem akarnak különbséget a jó és rossz között, elnézték ezt a lázadó hangnemet. Nem vették komolyan, nem vették magukra a bírálatot, hagyták hát írni a költőt, nemigen üldözték, hagyták, hogy a muzsikát népszerűsítse, hogy író-olvasó találkozók százait tartsa, hogy zenei előadásokkal szórakoztassa a kultúrházakban, szakszervezeti székházakban és a tévében az alulevőket. Hagyták, hogy népszerűsítse a komoly zenét. Nem veszélyes ez, gondolták, nem veszélyes a komoly zene, a költészet, amelyről úgy vélték, a kultúra perifériája, meg aztán a tömegembereket nem érdekli. Rendszeresen hagyták megjelentetni versesköteteit, időnként még támogatták is. Persze, jobb félni, mint megijedni, azért gyanakodva figyelték, érezték, éreztették, hogy nem az ő kutyájuk kölke ez a függetlenségre törekvő ember, aki gyanús volt, mert a Németh László-i minőség forradalmának híveként élt és munkálkodott a kontárok társadalmában. Ráadásul, Baranyi már fiatal korában is népszerű poéta volt, az igazi kommunisták közül való volt – volt, ha kevés, ilyen is –, aki hitte, hogy megvalósítható a megvalósíthatatlan és balról bírálta a rendszert. Minden rendszert az alul lévő kisemberek szemszögéből ítél meg, ítél meg. Ez az oka, hogy nem fordult meg a damaszkuszi úton. Elismerték hát és mégsem. Sok díjat kapott, de jellemző, hogy nem kapta meg a legrangosabbat csak későn. Amikor már sok karrierista, tehetségtelen megkapta. Pedig minden oldalon elismerték tehetségét. Sokáig egyetlen kurzustól sem kapott Kossuth-díjat, csak későn, 2008-ban, amit már régen megérdemelt volna jóval előbb. Népszavazással kellett kikényszeríteni ezt a díjat, 71 éves korában. És mert nem csatlakozott semmiféle hadhoz, megtűrték és miközben előadások százait tartotta, elmondhatta lázadó, közéleti verseit is, és versei és olvasói megvédték, meg Fortuna, melynek szekerén okosan ült, mert ahhoz, hogy ne pécézzé ki a hatalom szerencséjére is szüksége volt. Közönsége pedig cinkosan hallgatta, olvasta, érezte, hogy hiteles, tiszta szívű ember, hiteles költő beszél hozzájuk, ír nekik. Tudták, kire, kikre céloz a költő. Baranyi nem kacsintgatott, hanem derűs iróniával, vagy komor megvetéssel bírálta a mindenkori úri huncutokat.

Baranyi azért is népszerű,

mint Márai, mert tud mértéket tartani, mert a műveltség mértéktartásra nevel. És mindketten inkább megvetésükkel, iróniájukkal illették azokat, akik nem feleltek meg erkölcsi elveiknek. Hiszen az ő esetükben szilárd elvekről volt szó, a szavak és a tettek összhangját követelték meg az írástudóktól.

Vizsgáljuk meg a *Tiszta szándékkal* című versét, melyben, mint cseppben a tenger, fellehető Baranyi ars poeticája is. Ez pályakép-versei gyűjteménye címadója és amely költemény a Ködsirató című kötetéből való. Az olvasó miközben olvassa verseit, döbenten néz körül és azt látja, hogy Ezek az egész pályás letámadók mérkőzés közben új és újabb, nekik tetsző szabályokat hoznak, az ellenfél felé lejtő pályán rohamoznak és csodák csodája, győznek. Talán miattuk is születtek meg Baranyi 2010 utáni versei. Az ember, ha olvassa lázadó közéleti dohogásait,

kénytelen politizálni, kénytelen a köz dolgaival foglalkozni, kénytelen a fura urak szavait összehasonlítani tetteikkel. Baranyi a porig alázottak pártján áll, alulról bírál: „**Akit egyszer porig aláztak/ porig kell azért lehajolni/ a méltósága-vesztett sorshoz/méltóság-vesztve igazodni.**” És hogyan vélekedik a Werbőczy-utódokról, akik toldozzák-foldozzák az országot? Lesújtóan. Ahogyan szellemi vezére, József Attila, aki azt írta, „mondd, hihetsz-e annak, ki fűtve lakik öt szobát?” Mindebben persze közrejátszik, hogy a nagyvilágban is baj van. Hiszen, minduntalan rá kell jöjjünk, milyen tisztán látott József Attila „**Akár egy balom basított fa, /hever egymáson a világ/ szorítja, nyomja, összefogja/ egyik dolog a másikat/ s így mindenik determinált.**” Vagyis, ha nálunk bűzlik, kint is és ha kint, bent is. Mert a bűz nem ismer határokat. Az egyik trágadomb bűze a másiktól csak a szagok intenzitásában különbözik a világok lehető legjobbjában. Kevesen ismerik az Antik ecloga és **A teljesség felé** költőjének, a széplelkű Weöres Sándornak erről írott sorait. Talán depressziós hangulatában gondolta, hogy a trágyaözön elárasztotta Európát és persze benne Magyarországot is. Kedves Feri és Kedves Olvasóim, ez az idézet, annyira jellemzi a mi világunkat is, hogy hosszan kell citálnom, nézzék el ezt nekem. Némelyek túlzónak, borúlátónak tarthatják, de annyira plasztikusan, élethűen, mondhatni naturálisan fogalmazza meg a költőtárs a trágya-valóságot, hogy szinte facsarja az orrom már ez a szöveg olvasása is. Kisebb betűtípussal szedettem, hogy a bűz ne legyen annyira facsaró, elviselhetetlen és az érzékeny olvasó átugorhassa. Nos olvassák figyelmesen. Azt írja Weöres:

„Jóslás a trágyaözönről. Minden megnyilvánulás, mely szépen, szabadon kibontakozik: ajándékos, minden megnyilvánulásod, mely mobóságodtól bűzlik. Ürüléked.

Bármelyikünköl sokkal több salak fakad, mint adomány, s ez ellen nincs más segítség, mint hogy salakunkat eltakarítjuk: ehelyett az európai ember kezdettől fogva és mindinkább ürülékéből rendszert, törvényt, erkölcsöt épít, amit fegyverrel, pénzzel, hatósági pecséttel, rangos testülettel oriz és mindenkitől megköveteli, hogy e bélsárpalotákhoz és ünnepélyes ganaj-szobrokhoz igazodjék. Ezek folyton repedeznek, omlanak, általános bűz és viszketegséget terjesztve: s egyre több, frissebb, puhább ganajjal kell toldani-foldani oket. Lassanként az emberiség egész ürülék-metropoliszt emelt maga fölé, mely most a huszadik században ráomlott a gazdáira. Ahogy valamikor az eget ostromló, óriássá nőtt emberségre tüz- és víz-özön zúdult, most a ganaj-imádóvá törpült emberiséget utolérte a trágya-özön. Évszázadokig nem lesz egyéb, mint fojtogató bűz, mocsokban evickélés, háborúzás durrogó, rotyogó, trágyszagú fegyverekkel a régi fényes fegyverek helyett, míg a ganaj-kor embere ki nem pusztul. Aki az egész földgolyóból pöcegödrt csinált, most belefulladás. Mit lehet tenni a trágya-özön ellen? Orrunkat befogni, semmi egyebet. Mert aki valamelyik ganaj-tornyot le akarja bontani, csak egyik helyről a másikra hordja és közben maga is szaporítja a rondaságot. A trágya-özön

magától fog lefolyni, lassan, míg a trágya-korszak embere az utolsóig bele nem fullad.

Aki bármilyen iránynak, rendszernek, emberi kigondolásnak szívvel-lélekkel behódolt, azt elborította a trágya-özön: aki a tiszta érzést, szabad látást, örök mértéket orzi, bárkában lebeg a trágyaözön felett. S ahogy a vízözön után megjelent az égen a szivárvány, jeléül, hogy vízözön nem lesz többé: majd megjelenik az égen a tiszta fehérenemű, jeléül, hogy trágyaözön nem lesz.” (Weöres Sándor: Út a teljesség felé)

Elnézést kérek olvasóimtól, hogy hosszan idéztem ebben a rövidségre törekvő időben, **a sokak által hosszabb mondatokat már meg sem érto korban.** De bizony a trágyaözön elérte Magyarhont is, valami büzlik... És az is igaz, hogy Baranyi, a költő egyetlen iránynak, rendszernek szívvel lélekkel nem hódolt be, nem csatlakozott egyetlen hadhoz sem, nem vált talpnyalóvá: Azt vallja, „**Csaló tebát, csaló a költő/aki politikust feláraz.**” Ő akkor is ragaszkodik baloldali hitéhez, amikor az elveket pénzért cserélték, cserélik sokan, mert tudta, hogy a tiszta érzést, a szabadlátást a trágyaözön elborítja. A rendszer megváltozott és ő maradt humanista, maradt a baloldalon. Nos, ebben a trágyaözönben kell élnie, élnünk. Igaz, a búzt időnként elfújja a szél, de rövid idő múlva visszatér a szaglat, különösen, ha hazug prófétáinkat hallgatjuk. De nézzük, Baranyi hogyan vélekedik az országról és népéről. Ez a költemény, a **Tiszta szándékkal** és a kötet közéleti versei is abba az antológiába kíváncsozik, ahol azok a költők kapnak helyet, akik bírálataikkal nem kímélték népüket, hazájukat, ámbár jó hazafiak voltak. Baranyi jó társaságba keveredett. Berzsenyi rútt szibarita váznak nevezi a magyart, Kisfaludy Károly régi dicsőségünket az éji homályban keresi. Vörösmarty szerte nézve nem lelé honját e hazában, Petőfi az ej, ráérünk arra még, Pató Pálokat szidja és átkot mond Európára, mert szabadáságét nem vívta ki. Utassy József azon háborog csaknem száz évvel később, hogy lopnak a bőség kosarából, a jognak asztalánál lopnak. Ady „zord, tépett, nehézvérű, Istentől megszállt és űzött” népként jellemzi magyarságot, és komp-országnak, a Hazugok országának nevezi honunkat. És aztán kétségbeesésében írja, a te orcádra ütök, mert szereti azt az hazát, amit szidalmaz.

Ugyancsak ő az, aki az **Ugrani már soba** című versében követelte: **Adjatok egy jobb világot,/ S akkor talán másként látok,/ De adjatok, de hamar...** Egy antialkoholista konferencia tudósításában pedig azt írta: **Tebát adjanak nekünk jobb társadalmat. Szereljenek fel bennünket jobban a társadalmi életre. Tegyéek nekünk szebbé az életet. Rendben van. El fogja dobni minden eszes lény a maga italospoharát. Kovács Péter kubikos is, akinek butykos a pohara.”** Ezekből a versekből, versrészletekből egy igaz történelmet lehetne írni, mert a költők tisztábban látnak, mint a hatalmasok mameluk íródeákjai. Ezt szerette volna, ezt szeretné Baranyi is, aki egy húron pendül Adyval. És József Attilával, aki nem így képzelte el a rendet Ő is, egy jobb társadalmat szeretne. De évszázadok óta várunk erre. És azóta is isznak a jó magyarok, vagy kitántorognak Nyugatra. Nem Keletre! Baranyi pedig, aki nem vetette meg a vendéglátóipari egységeket, azt írja: „**Igyunk. Rokon, megenyhülést csupán a telt pohártól, /csupán a bortól várhatsz, bús magyar.**”

Az a merészség Baranyi költészetében, hogy kimondja az igazságot.

Az a merészség, hogy kimondja, amit kevesen merünk, s így cinkosainvá leszünk. Az a merészség, hogy felháborodik, és nagy nyilvánosság előtt panaszolja, hogy elvették tőle a Himnuszot. Kik? A magyarkodók. Az a merészség, hogy tükröt tart honfitársai elé, akiknek nagyrésze nem mer alattvalóból, állampolgárra válni, mert valamiből meg kell élni. Mert tudja, hogy nem szeretnek tükörbe nézni. Nem könnyű a magunkba nézés írja a költő.

*„Az a merészség megkaparni
fénylo homályt is, hogyba talmi,
mikor a gazda párás tükrét
tisztítja-kutyabuség...*

*Az a merészség kívül-bévenül:
vállalni a valót vitézül,
s tökéletlen kép keretében
festeni a tökélyt merészen,*

*Az a merészség, ha a szépek
között azt vallod, ami még szebb,
hogy ez a tisztuló világ már
tisztább legyen a tisztaságnál.*

(Az a merészség, 105. l.)

Mit tehet hozzá ehhez a nagy vers olvasásán a segédfogalmazó?

Elgondolkodik és rádöbben arra, hogy manapság is **az a merészség**, ha Baranyi-hívők, azaz tiszta szándékú hívők vagyunk. (És, ha már a költő ajánlásával kezdtem próbálkozásomat, esszémet, hadd fejezzem be az én ajánlásommal: Baranyi Ferinek, „jólesően emlékezve ifjonti forrongásainkra, víg napjainkra, küzdelmeinkre. Örök barátsággal.” Udvarhelyi Andris. 2024. február 9.)

Köves István: Egy mondat a járdaszélről

Csak óvatosan azzal a mit sem sejtő, ártatlan

járdaszéli kíváncsiskodással,
 amikor a merevléptű idegen katonák
 fényes orrú, fekete félcsizmáikban
 átvonulnak a városon mosolyogva,
 mert a helybéli felnőttek integetni
 előre engedik készségesen maguk elé
 a gyerekeket, mindet, akárkiét is,
 a tereptarka kísérőautóban meg készülnek kattogva
 a képek, a történelemkönyvekbe szántak,
 előbb azzal a szöveggel, hogy
 az ünneplő lakosság lelkesen köszönti,
 virággal fogadja a baráti felszabadítókat,
 később a kép marad ugyanott, csak
 a kísérő képaláírás változik egy kicsinyt:
 a megfélemlített lakosság rémülten nézi
 a kegyetlen megszállók dölyfös bevonulását,
 s mára meg már attól kell tartanod erőst,
 hogy szikkadtra száradt-fonnyadt arcodban
 föl ne találja ismerni valaki annak az egykor
 a fény fürdette békés járdaszélen ácsorgó,
 szomorú szemű gyerekecskének
 ártatlanul csudálkozva bizakodó arcát.

Köves István: Juss

és csak egyre nőtt tovább tovább
 akár a megölt őrszem körme haja szakálla
 az undor az iszapos nyákos eltántorító gyomorforogató
 mindentől és mindenkitől aki ott volt aki
 tette aki nézte aki hagyta aki tűrte viselte
 a jármot a szolid kényszert majd a bikacsököt
 s csak fölnyögött nagy néha de nem kiáltott
 és csak álmában őrzött titkon egy jobb világot.

Deák Mór: Permanens

mindnek nyitva van a szeme
s képtelenek látni vele
világtalan lett a világ
pupillázik vakon tovább

dülöngélve botladozva
zuhan a szakadékokba
elhízott a fogyasztása
kikelt minden emberlárva

műanyag került a vérbe
műanyagból van a szíve
materialista anyag
eltöm szívet eltöm agyat

eltöm lelket álmodást létet
élhetetlen lett az élet
szintetikusak az eszmék
ikrek már a lét s a nemlét

forral a hold fagyaszt a nap
egyetlen tenger sem marad
szemem nyitva mégis vakon
vétkeimen gondolkodom

vak fog vakot operálni?
megtanítja újra járni?
maradt még valami esély?
jön az utolsó meredély?

emberlárvák nyitott szemmel
figyelik vakon hogy nem mer
föltámadni s látni egy sem
a harc önmagunkkal szemben

permanens és sikerülhet
végleg eltörölve minket
ha sokmilliárd emberlárva

vakon rátámad a világra

Deák Mór: Amazóniai fa dala

fotoszintetizáltam a világot
és nekem nem jut benne hely
csak csodálom
aki kivágott
nem kérdezek mert úgysem felel

gyökereimmal
öleltem a földet
amit most elmos az eső
sivatag lesz a helyemen
és nem lesz benne levegő

nagyot hibáztam
tudom
csak mert a fényre törtem
szégyellem leveleimet
s hogy megteremtett Isten

útban voltam
hát elmegyek
valaki pénzt kap érte
velem pusztultok ti is
szemetekre két érme

jut abból
amit kaptatok
a többi fáért s értem
dolgozz sokat és dolgozz jól
a jövőt kívágni érdem

Lukáts János: Borostyán bogárral

A partra vetve gyermekkéz talált rád,
a harmadkorból szép aranyszilánk.
Hadd nézzelek, csepp örökkévalóság,
hogyan szórod szét a nap fénysugarát!

Kiforrva egykor forró rétegekben,
mikor még minden lény az űrbe szállt,
mikor még nem volt szem, mely fölfedezzen,
te rám találsz, kicsinyke szarkofág.

Évmillió, s a légy, amelyet nézek,
benned pihen: békén, sértetlenül,
s a világ sorra porrá szétesett.

Csak most, torzó, hogy kézbe foglak téged,
kapott értelmet léted egyedül,
és szinte zsákmány lett a szép lelet...!

Húrok

Nándi Mihály: Wermacht-kisangyalom

Számtalan példát lehet hozni az idétlen divatra, a malomkerék-gallért, a libamell-fazont, az abroncsszoknyát, a turnúrt, a fűzőt, utóbbi kifejezetten egészségkárosító, előbbieket csak kényelmetlen, a tetszélgesért való kreációk, a múzeumokban fellelhető és főképp a korabeli festményeken megőrzött ruhadarabok gazdagságot hirdetnek, de semmi egyebet. Hanem Közép-Kelet Európában, legalábbis Magyarországon és Horvátországban feltűntek a mopedes kamaszlányok, fejükön Wermacht-sisakkal. Már a nóta is azt mondhatja:

„Vékony héja, de vékony héja
Van a piros almának,

Szép szeretője, de szép szeretője
Van a magyar huszárnak.

Szép szeretője, de szép karcsú a dereka, dereka,
Jobb válláról a bal vállára,
bal válláról a jobb vállára,
Sej-haj, billeg Wermacht-sisakja, de sisakja.”

Vagy azt:

Erdő erdő erdő, Marosszéki kerek erdő
Madár lakik benne, madár lakik tizenkettő
Cukrot adnék annak a madárnak
Dalolja ki nevét a babámnak
Wermacht-kisangyalom,
Érted fáj a szívem nagyon.

Magyarországon pontosan 1990-el, azaz a rendszerváltás beálltával datálható a kollektív emlékezetkiesés. Tudniillik addig is volt propaganda – hej, de milyen –, ám az emberek tudtak olvasni a sorok között. Ma nem tudnak. Ha ugyanis tudnának, Orbán Viktor nem lapátolt volna össze kétmillió szavazatot az Európai Unió ellenes uszításával – az Európai Uniós választásokon.

Ha valaki Wermacht-sisakot tesz a fejére abban az országban, amelyben ezt a tárgyat katonai használatra rendszeresítették, azzal azt jelzi a közösségnek, hogy neonáci meggyőződésű.

A közép-kelet-európai Wermacht-kisangyaloknak, akik nem tanultak történelmet, de még II. világháborús filmeket sem láttak, pedig azt üzenem, hogy azokban az országokban, ahová e jellegzetes rohamsisakot viselő alakok bevonultak, példátlan szenvedés várt a polgári lakosságra. Lengyelországban például négyezer katolikus papot végeztek ki a nácik.

Ó, ez csak divat, hát, nem jópofa ez a nem standard bukósisak? Miért kell mindig a legrosszabbra gondolni? Azért, mert ha egyszer a legrosszabb bekövetkezett, nem is szabad másra gondolni, mint annak a megelőzésére, hiszen, ha megvan a recept, csak egy Putyin, egy Orbán kell, hogy elővegye, és jaj lesz akkor a Wermacht-kisangyaloknak is.

Dull Ernő: 1956-ban

1956-ban, egészen pontosan január 27-én, Mozart kettőszázadik születésnapján a Mozart Alapítvány beindította Salzburgban a Mozart-hetet, amely azóta is évente megrendezésre kerül a Mester műveire fókuszálva, de mindig valamilyen új tematikával a középpontban. Mert a

középpont, legalábbis egy pont, fontos. Így Mozart alfele. Arco gróf, Colloredo salzburgi érsek tányérváltója, egy arra irányzott rúgással bocsátotta el a szolgálatból Mozartot 1781-ben. Abból a szolgálatból, amelyben csaknem annyira becsültek egy zenészt, mint egy pincért, de ázsiója persze meg sem közelítette a főszakácsét. Bocsánatkérés lett volna ez a szülővárostól? Inkább üzleti vállalkozás, kevésbé Wolfgang Amadeus, mint inkább az atya, Leopold szellemében. A Mozarteumban, a Színházban, a Bábszínházban, a Mozart-házban, a Mozart-téren, a Mozart-moziban, stb. megtartott események fejenként nem több, mint kétszázhatvan euróért tekinthetők meg mostanában.

Persze sorolhatnánk, hogy a Mozart-masinéria micsoda előadóknak kínált micsoda lehetőségeket. Nem soroljuk, hiszen ott a Mirabell-kert, és ha Mirabell, akkor Mozart-golyó, vagy Mozart-tallér – marcipánból. Nagy és széles közönséget kell toborozni Mozartnak, az iránta való érdeklődés cukorral, étkezéssel – lehetőleg olyan éttermekben, ahová hónapokkal előbb elfogynak az asztalfoglalások, mint a koncertekre – feldobható.

Mozart eldobta a golyót, dőltek a kuglik, vagy nem, fogytak a sörök, és megszületett az egyik, a *Kegelstatt-trió*, egészen különleges apparátusra: klarinétre, brácsára és zongorára. Klarinétre azért, mert éppen Anton Stadlerrel, a klarinét legnagyobb virtuózával döntögette a golyókat ő, aki kamarázáskor legszívesebben brácsázott. A kontinuuóhoz csak találnak valahol egy zongoristát is, vagy éppen ő is a társaságban szórakozott.

Nagyon nagy felelősség megalkotni egy zseniális zeneművet. A teljesítmény ugyanis fizikailag mérhető. A Mozart műveinek lejátszása közben megfagyasztott víz felszíne tökéletesen sima lesz, míg ugyanez a kísérlet Mahler esetében hullámokba dermedt zavart eredményez. A háziállatok is szívesen hallgatnak Mozartot, aminek ő nagyon örülne. Annak azonban nem örült, hogy a maga korában egyre kevesebben rajongtak a zenéjéért, mert csak az lehetett igazán jó, aki talpalávalót, vagy negédes slágereket írt. Rá kellett jönnie arra, hogy ne a közönséggel törődjön, hanem a zenével. Egyszerűen modern zeneszerző lett. És örök modernsége élteti, amely nem kísérletezgetés, a „más”, a „szokatlan”, az „új” keresése, hanem friss forrás, örökkön zuhogó élet, pontosabban az élet, amelyennek azt szeretnénk elképzelni.

Örök modernsége, üdesége, és az ebben azóta fellelt szórakoztató mivolta mellé szerettek volna felzárkózni az üzleti kultuszát megteremtő derék salzburgi polgárok. Ezen Mozart nagyon csodálkozott volna, mondjuk, 1781-ben, de nyilván készséggel tollat ragad további mesterművek írására, valósággal záporoztatta volna azokat, annak apropójából, hogy a róla mintázott cukrászkészítmények fogyasztásával tovább gazdagodhassanak a helyi vállalkozók. Biztosan nagy örömmel harapott volna bele a Mozart-golyóba, vagy tán egészében bekapja, arisztokraták társaságában azért nem, csak zenészekében, mint a selma Stadlerében. De hát akkor még nem létezett ez a termék. 1890-ben kezdte készíteni Paul Fürst salzburgi cukrász, 1905-ben, a párizsi világkiállításon aranyérmét szerzett vele. Aki tehát nívós ajándékkal akart hazatérni szeretteihez az első Mozart-fesztiválból, mi mást vehetett volna 1956-ban?

Ballai László: Örömóda

Herbert von Karajan behunyt szemmel vezényli az *Örömódát*. 1975-ben vagyunk, szentestén, már levettük a tűt a Scola Hungarica *Magyar Gregorianum* lemezének második oldaláról is – az angyalok zenéjére érkezik a Jézuska –, az ünnepi vacsora ízei még nyelvünkön, illata a lakásban lebeg, bekapcsoljuk a tévét, ilyenkor mindig Beethoven *IX. szimfóniá*ját közvetítik a Berlinei Filharmonikusok előadásában.

A képernyőn gyakran látjuk premier plánban a tisztos, ősz maestrót, arcán éteri nyugalom, egy-egy rebbenő gesztus, félmosoly jelzi, hogy nem alszik, sőt, ellenkezőleg, mintha éppen most teremtené a nagy művet finom pálca- és kézmozdulataival még igazítva a helyes arányokon. Az év megismételhetetlen napján valódi misztérium tanúi vagyunk. Ha a felvétel nem december 24-én készült, akkor is. Fantasztikus, hogy fejből vezényel, én, aki öt éve csellózom és tudom, mi az, memorizálni egy etűdöt, csak bámulok, hogyan lehetséges ez egy egész szimfóniapartitúrával, amely a negyedik tételben ráadásul kórusművé alakul át.

Amikor újabb öt év múltán magam is zenekarban játszottam, akkor egy kicsit eltűnődtem azon, hogy jó, a kottakép és a hangzás nyilván összeáll egy zseniális fejben, de hát az előadás közben, amely végül is munkafolyamat, történhetnek váratlan események, amelyre reagálni kell, szemkontaktus nélkül bizonytalan, hogy a jobb kéz instrukciója a fuvolásra vagy a klarinétosra vonatkozik. Kamaszos gúnnyal feltételeztem tehát, hogy az igazi hangversenyfelvétel közé a csak önmagának, a már felvett zenére vezénylő figura képeit vágják be, a mítosz miatt. Végül, már jóval később, megtudtam, hogy Karajan Göring kedvenc karmestere volt.

Egy Karajant méltató rádiós műsorban a szerkesztő epésen megjegyezte, hogy újabban némelyek helytelen módon belekeverik a politikát a művészetbe. Epésen megjegyzem, hogy ez ugyan nem új jelenség, de nem mindegy, hogy a művészt keverik bele a politikába, vagy maga a művész azonosul egy olyan embertelen eszmével, amely ötvenmillió ember életét követelte, jelesül, a náciizmussal. Nem kell az ilyesmivel foglalkozni, mert „azok az idők már elmúltak”? Hát nem múltak el, hiszen a magyar miniszterelnök, amikor „vérről és becsületről” szónokol, akkor fasiszta hívószavakat mond. Vagy, megkérdezik tőle, hogy a rendezvényén miért lobognak az Árpád-sávós zászlók, akkor így válaszol hetykén: „itt most nem foglalkozunk a divattal”. Azután csinál nekünk egy jó kis neonemzeti diktatúrát. Az „erő”, „erős állam”, sőt a „nemzet” – Hitler kedvenc fordulatai. Még gyakorolni kellene a két kéz ökölbesorítását, a tekintet égnek emelését, és a hajrázást – Chaplinnek sikerült.

Szóval, művészet és ethosz. A mai magyar társadalom szégyenére a magyar szélsőjobbaldali pártok zászlójukra írhatják a Petőfitől-szavakat: „a nép nevében”. De Petőfi nem nyalta a maga zsarnokai, a Habsburgok talpát. Éppenséggel kötéltrevalónak tartotta őket, ezt meg is írta, mit sem törődve népszerűségének csökkenésével. Legnagyobb költőnk soha nem cselekedett eszméivel ellentétben, nem is tehetett volna, mert ő maga volt az eszmeiség:

„A költészet nem társalgó-terem,
Hová fecsegni jár a cifra nép,

A társaság szemenszedett paréja;
Több a költészet! olyan épület,
Mely nyitva van boldog-boldogtalannak,
Mindenkinek, ki imádkozni vágy,
Szóval: szentegyház, ahová belépni
Bocskorban sőt mezítláb is szabad.”

Blaszfémia! – csaphatná össze a kezét egy pap. Pedig nem, az érték végletekig feszített vállalása bármi ellen, az a művészet, a karajani magatartás a blaszfémia, hogy most ennek a talpát nyalom, most az előtt csúszom-mászom, ja, már demokrácia van? akkor demokrata vagyok (igaz, olyan, aki a zenekaromba nem veszek fel nőket, mert ők egyébként is, de a hónap bizonyos napjaiban különösen gyengébb teljesítményt nyújtanak, mint a férfiak.) Vajon hány, nála sokkal tehetségesebb, de pózokban és a minisztériumi folyosók közlekedési szabályaiban járatlan karmester pályáját törte ketté, miközben magát azonosította az **Örömodá**val, Beethovennel ez a ripacs?

Mi hát az öröm? Állítsuk ide a fent idézett Petőfi vers, **A költészet** elejét:

„Oh szent költészet, mint le vagy alázva,
Miként tiporják méltóságodat
Az ostobák, s ép akkor, amidőn
Törekszenek, hogy fölemeljenek.
Azt hirdetik föl nem kent papjaid,
Azt hirdetik fennszóval, hogy terem vagy,
Nagyúri, díszes, tündöklő terem,
Hová csupán csak fénymázás cipőkben
Lehet bejárni illedelmesen.
Hallgassatok, ti ál, hamis proféták,
Hallgassatok, egy szótok sem igaz.”

Ez hát az öröm, amely még a schilleri „minden ember testvérré lesz”-t is felülmúlja, az örök harc a szabadságért. Elképzelhetetlen ezt végigvívni olyan emberekkel, akik már megalázkodtak és elmerültek a mocsárban. Petőfivel élve, ők lehetnek azok, akik a függönyöket aggatják és a díszleteket rakják fel a jövő színpadára, ám ott szerepet nem játszhatnak.

Akkor is, ha a hamis profétáké a világ.

Vannak egyáltalán proféták?

Magyarországon minden ember testvérré lesz a nagyúri, díszes, tündöklő hangversenyteremben, zsebében a tiszteletjeggyel, fénymázás cipőben, frakkban vagy zsakettben illedelmesen belépve, jobbra mosolyogva, van szerencsém, tanácsos úr, balra meghajolva, alásszolgája, főispán úr, és ha ott, az elnöki páholyban – mit elnöki, merjünk nagyok lenni, királyi –, ha ott a legfőbb személy megjelenik, akkor persze vigyázzban állva, igen, most hova figyeljünk, rá, vagy arra, aki a kivetítőn megjelenik, merthogy az is ő lesz? Figyeljük, hogy a mellettünk álló mit csinál.

Beethoven *IX. szimfóniáját*, amely Schiller *Örömdá*jának soraival éri el apoteózisát, Bécsben mutatták be, 1824 május 7-én. De nem azért mutatták be, hogy dallamaira a herbertvonkarajanok hunyt pillákkal bókoljanak a világ rozzant díszletei előtt, hanem hogy a szabadság legyőzhetetlen hívei tágra nyílt szemmel figyeljék az őket gúzsba kötni kész zsarnokokat, és ha kell, fegyvert ragadjanak ellenük.

Kapcsolat

Impresszum

Felelos kiadó: Ballai László, 1022 Budapest, Filler u. 78-82.

Felelos szerkeszto: Ballai László

Technológia és design: Vasáros András

ISSN 2063-4285

Elérhetőség

Szerkesztőség: szerkesztoseg@marczius15.hu

Webmester: webmaster@marczius15.hu